

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra

Bakalaura darbs

Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtība

7.semestra studente

Anna Haružika

ah08076

Zinātniskā vadītāja:

Lektore, mag.iur. Daina Ose

Rīga 2011

Satura rādītājs

Ievads.....	3
1. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana.....	5
1.1. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas jēdziens un būtība.....	5
1.2. Ieskats ārzemju vienkāršotos un paātrinātos tiesvedību veidos.....	13
1.2.1. Krievijas Federācijas tiesas pavēles process.....	14
1.2.2. Eiropas dalībvalstu procedūras – „Maza apmēra prasība” un „Maksājuma rīkojums”.....	15
1.2.3. Eiropas Savienības procedūras civillietām ar pārrobežu elementiem – „Maza apmēra prasība” un „Maksājuma rīkojums”.....	16
2. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas atpildēšana.....	19
2.1. Procesuālā termiņa regulējums.....	20
2.2. Apvērsuma prasības vai atpakaļ izpildīšanas prasības iesniedzēji.....	23
2.3. Valsts nodevas apmēra regulējums.....	24
2.4. Apvērsuma prasības un atpakaļ izpildīšanas prasības priekšmets Civilprocesa likuma 406.panta izpratnē.....	25
2.5. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšana.....	32
Kopsavilkums.....	37
Anotācija latviešu valodā.....	39
Anotācija angļu valodā.....	40
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	41

Ievads

Ekonomiskās krīzes dēļ vispārējās jurisdikcijas tiesās pieaudzis Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) 406.panta kārtībā sniegto apvērsuma prasību skaits, jo finansiālās grūtības radīja parādnieku un parādu apjoma kāpumu, kas licis kreditoriem vērsties tiesā ar pieteikumiem par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. Pušu līdztiesības princips civilprocesā noteic, ka tiesa nodrošina pusēm vienādas iespējas izmantot tām piešķirtās tiesības savu interešu aizsardzībai¹. Tā kā jautājums par apvērsuma un atpakaļ izpildīšanas prasības Latvijā ir maz pētīts un pielietots praksē, vērojamas atšķirīgas tendences, izlemjot līdzīga rakstura lietas. Turklāt saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtību noteic vienīgi CPL 406.pants, kas nedarbojās pietiekami efektīvi mūsdienu jurisprudencē. Kopumā šīs problēmas rada neizpratni un nevienprātīgu nostāju apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību iesniedzēju vidū. Tādēļ tieši tagad ir aktuāli vērtēt saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtību, kad šī procedūra ir iedzīvināta praksē.

Novitāte darba teorētiskajā aspektā izpaužas autore izdarītajos secinājumos un vērtējumos. Praktiskajā aspektā – dažādu autoru uzskatu apkopšanā, un tiesu prakses analīzē.

Darba galvenais mērķis ir pētīt un analizēt saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtību. Noteiktā mērķa sasniegšanai autore ir izvirzījusi vairākus uzdevumus:

1. iepazīties ar saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas institūtu;
2. salīdzināt saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas procedūru ar ārvalstu vienkāršotiem un paātrinātiem tiesvedības veidiem;
3. izpētīt CPL 406.panta problemātiku;
4. analizēt, kā tiek tulkots CPL 406.pants Latvijas tiesu praksē;
5. izteikt priekšlikumus noskaidroto trūkumu novēršanai, tai skaitā grozījumiem normatīvajos aktos.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus un uzdevumus, darbā tiek pielietotas šādas pētnieciskās metodes: analītiskā, salīdzinošā, sistēmiskā un loģiskā. Analītiskā metode ir darba veikto secinājumu, vērtējumu un priekšlikumu pamatā, kura izpaužas tiesu prakses un juridiskās literatūras analīzē. Salīdzinošā metode tika izmantota, pētot atšķirības un kopīgās pazīmes pirmskara laika piespiedu izpildīšanu pēc aktiem, ārvalstu vienkāršotās procedūras un Latvijas tiesu praksi. Darbā pielietota arī loģiskā metode, virzot pētījumu uz tā mērķa sasniegšanu ar domu gaitu no saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas teorētiskā un tiesiskā aspekta uz konkrētiem risinājumiem un to praktisku pielietojamību. Šā darba tapšanā ir nozīme arī

---

¹ Civilprocesa likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, Nr.326/330 (1387/1391), 9.panta otrā daļa.

sistēmiskajai metodei, noskaidrojot saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas regulējošo normu vietu Latvijas tiesību sistēmā.

Bakalaura darba veikšanā no Latvijas avotiem galvenokārt izmantojami tikai normatīvie akti un analizējama tiesu prakse, jo pētījumu literatūras veidā par autores izvēlēto tematu gandrīz nav. Darba rakstīšanas gaitā kopumā izmantoti 48 tiesību avoti, no tiem 8 - literatūras avoti, 15 – tiesību akti, 25 - tiesu prakses materiāli. Izmantoti Bukovska V., Novacka A. darbi, autoru kolektīva prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā Civilprocesa likuma komentāri, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā” saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas procedūras izpētei. Pētot bezstrīdus piespiedu izpildes apstrīdēšanas problemātiku, izmantoti Rudevskas B., Gailītes V., Pešudova A. un Vitovska V. raksti. Liels uzsvars darbā tika likts uz starptautiskiem un nacionāliem tiesību aktiem, kā pamatojums un apliecinājums rakstītajam. Analizējot saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtību Latvijas tiesu praksē, ņemti Augstākās tiesas, apgabaltiesas, pirmās instances tiesas spriedumi.

1. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana

1.1. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas jēdziens un būtība

Civilprocesa likumā ir noteikti vairāki tiesvedības veidi: prasības tiesvedība, sevišķās tiesāšanas kārtība un saistību izpildīšana tiesas ceļā. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana ir viena no saistību izpildīšanas tiesas ceļā apakšprocedūrām, kuru reglamentē CPL 50.nodaļa. Tas ir vienkāršots un paātrināts process, ar savām īpatnībām un noteikumiem, kas raksturīgi tikai un vienīgi šim tiesvedības veidam².

Vēl pirmskara laikā pastāvēja saistību bezstrīdus piespiedu izpildes institūts, kuru dēvēja par piespiedu izpildīšanu pēc aktiem. Piespiedu izpildīšanas mērķis bija paātrināt un atvieglot vienkāršu un neapstrīdamu lietu iztiesāšanu. Iespēju izlietot piespiedu izpildīšanas kārtību likums saistīja ar sekojošiem nosacījumiem: kādi akti padoti izpildīšanai un kas var būt par prasītāju un atbildētāju.³

Piespiedu izpilde pieļaujama bezstrīdus kārtībā tikai attiecībā uz CPL 400.pantā uzskaitītajām saistībām, to loks nav paplašināti iztulkojams, un izpildes termiņam jābūt kategoriski noteiktam⁴. Civilprocesa likuma 400.pants nosaka, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama:

1. pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīlu;
2. pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu;
3. pēc notariāli apliecinātiem vai zemesgrāmatā ierakstītiem terminētiem īpašuma nomas vai īres līgumiem, kas paredz nomnieka vai īrnieka pienākumu termiņa notecējuma dēļ atstāt vai nodot nomāto vai īrēto īpašumu (izņemot dzīvokli), kā arī pienākumu samaksāt nomas vai īres maksu;
4. pēc protestētiem vekseliem.

No šī panta izriet, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas pamatā ir publisks akts, kas ir Zemesgrāmatas likuma noteiktajā kārtībā reģistrēta hipotēka vai Komerckķīlas likuma noteiktajā kārtībā reģistrēta komercķīla, kā arī Notariāta likuma 82.panta⁵ kārtībā taisīts notariālais akts. Publiska akta esamība nodrošina šīs lietu kategorijas būtisko prasību – strīda

---

² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 3.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

³ Bukovskis V. Civīlprocesa mācību grāmata. – Rīga: Autora izdevums, 1933., 531.lpp.

⁴ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 551. lpp.

⁵ Notariāta likums: LR likums, Ziņotājs, 1993. 5.jūlijs, Nr.26/27.

nepieļaujamību par saistības pastāvēšanu un saistības ticamību⁶. Arī Zemesgrāmatas likuma 1.pants nosaka, ka zemesgrāmatās ieraksta nekustamus īpašumus un nostiprina ar tiem saistītas tiesības. Zemesgrāmatas ir visiem pieejamas, un to ierakstiem ir publiska ticamība⁷.

Tāpat Latvijas Republikas Satversmes tiesa 2010.gada 17.maija spriedumā lietā Nr.2009-93-01⁸ (turpmāk - Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums) ir norādījusi, ka šīs kategorijas lietas atšķiras no prasības tiesvedības kārtībā izskatāmajām lietām ar to, ka tajās nav strīda par tiesībām. Saistību izpildīšanas bezstrīdus kārtībā mērķis ir noteikt vienkāršotu un paātrinātu parāda piedzišanas procesu, nevis regulēt strīdus par tiesībām. Prasības tiesvedība, kurā tiesa izskata un izlemj lietas par strīdiem un dod objektīvu vērtējumu pušu iesniegtajiem pierādījumiem, ir pretēja saistību izpildīšanai bezstrīdus kārtībā (9.1.punkts).

CPL 400.panta otrajā daļā ir norādīti izņēmumi no CPL 400.panta pirmās daļas. Tās ir saistības, kas izriet no dzīvokļu (dzīvojamo telpu) īres līgumiem, noilgušas saistības, kā arī CPL nepieļauj vērst piedziņu bezstrīdus kārtībā pret valsts īpašumu.

Salīdzinošai analīzei autore apskatīja pirmskara laikā pastāvošu piespiedu izpildīšanas institūtu. Saskaņā ar 1932.gada Civīlprocesa nolikuma izdevuma (turpmāk - CPN) 226.pantu, piespiedu izpildīšanai pēc aktiem bija padoti:

1. akti par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku, un saskaņā ar Notariāta nolikuma 146.panta un 147.panta noteikumiem apliecināti akti par naudas samaksu vai par lietu vai citas kustamas manta atdošanu, ja šajos aktos norādīto saistību izpildīšana nav pašā aktā nostādīta atkarībā no tādu nosacījumu izpildīšanas, kuru iestāšanās prasītājam iepriekš jāpierāda;
2. tajā pašā kārtībā taisīti vai apliecināti nekustamas mantas nomas vai īres līgumi, attiecībā uz nomnieka vai īrnieka pienākumu atstāt vai nodot nomāto vai īrēto mantu nomas īres laika notecējuma dēļ un attiecībā uz pienākumu samaksāt nomas īres naudu;
3. protestēti vekseli;
4. darba algas grāmatiņas un darba līgumlapas, ciktāl no to ierakstiem var noteikt prasījuma summu.⁹

---

⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 5.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

⁷ Zemesgrāmatu likums: LR likums, Ziņotājs, 1993. 29.aprīlis, Nr.16/17.

⁸ Par Civīlprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta un 405.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Latvijas Vēstnesis 2010. 20.maijs, Nr. 79 (4271).

⁹ Novackis A. Civīlprocesa nolikums. 1932.gada izdevums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1938.gada 1.janvāra. Rīga: Liepājas Burtnieks, 1938., 45.lpp.

Turklāt Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē piespiedu izpildei bija padoti arī notariālie vai noteiktā kārtībā apliecināti, kā arī zemes grāmatas ieviesti nomas vai īres līgumi attiecībā uz nauda samaksas pienākumu, tāpat arī attiecībā uz nomnieka vai īrnieka pienākumu atstāt vai nodot nomāto vai īrēto mantu līgumā noteiktā nomas un īres notecējuma dēļ, ja pie tam iepriekšējais uzteikumu apliecinājis notārs. Nomas vai īres priekšmeta atsavināšanas gadījumā piespiedu izpildīšanai tiesība piederēja mantas ieguvējam (CPN 227.pants).¹⁰

Prasījumi pēc iepriekš norādītiem aktiem nebija padoti piespiedu izpildīšanai, ja izpildīšana bija vērsta pret valsts pārvaldi un kad aktā noteiktā saistība dzēsta ar noilgumu (CPN 228.pants).¹¹

Nav manāma liela atšķirība starp pirmskara laika regulējumu, kad piespiedu izpildīšana bija iespējama saskaņā ar noteiktiem aktiem, un mūsdienu regulējumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, kurai nodot var atsevišķu kategoriju saistības. Abos regulējumos izpildāmām saistībām jābūt ietvertām publiskajos aktos (izņemot Civīlprocesa nolikuma 226.panta 4.punktā noteikto regulējumu par darba algas grāmatiņām un darba līgumlapām, ciktāl no to ierakstiem var noteikt prasījuma summu), kas ir šo institūtu pamats. Atšķirības ir vēsturiskā aspektā. Piemēram, mūsdienās liels cilvēku skaits veic komercdarbību, kuru regulē LR Komerclikums, Civillikums un citi likumi¹². Tajos ietilpst arī LR Komerčķīlas likums. Minētais likums ir saistošs CPL 50.nodaļas piemērošanas gadījumos, jo saskaņā ar Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punktu, saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana pieļaujama saskaņā ar līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar komerčķīlu (t.i. ķīlas tiesība, kas Komerčķīlas likumā noteiktajā kārtībā reģistrēta publiskā komerčķīlu reģistrā¹³). Pirmskara laikā nepastāvēja komerčķīlas institūts, līdz ar to nebija atsevišķa regulējuma, kas būtu par pamatu piespiedu izpildīšanai.

Personas, kuras var iesniegt pieteikumu par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, ir uzskaitītas CPL 401.pantā. Saskaņā ar minēto pantu par pieteicējiem šo lietu kategorijās varbūt ne tikai sākotnējie subjekti, t.i. kreditori, bet arī citas personas, kam pārgājušas kreditora tiesības (mantinieki, cesionāri, iznomātā vai izīrētā nekustamā īpašuma ieguvēji) vai radušās regresa tiesības pret parādnieku (galvinieki, indosanti, starpnieki)¹⁴.

Pie personām, pret kurām pieļaujama bezstrīdus piespiedu izpilde, pieskaita gan pašus parādniekus (līgumslēdzējus, saistības dalībniekus), gan arī galviniekus, kuri uzņēmušies

---

¹⁰ Novackis A. Civīlprocesa nolikums. 1932.gada izdevums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1938.gada 1.janvāra. Rīga: Liepājas Burtnieks, 1938., 45-46.lpp.

¹¹ Turpat. 46.lpp.

¹² Komerclikums: LR likums, Latvijas Vēstnesis 2000. 04.maijs, Nr. 158/160 (2069/2071), 3.panta pirmā daļa.

¹³ Komerčķīlas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis 1998. 11.novembris, Nr. 337/338 (1398/1399), 2.panta pirmā daļa.

¹⁴ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 557.lpp.

parādnieka saistību kā savu, mantiniekus un visus atbildīgos par vekseli¹⁵. Minēto personu uzskaitījumu regulē CPL 402.pants.

No CPL 403.panta izriet, ka visas lietas par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi piekrīt rajonu (pilsētu) tiesām. Turklāt, atbilstoši 2011.gada 4.augusta likumam „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2011.gada 1.oktobrī, pieteikumus par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, sākot ar 2012.gada 1.janvāri, skatīs rajona (pilsētas) tiesas zemesgrāmatu nodaļa (2., 43.panti)¹⁶.

Procesuālais dokuments, kuru iesniedz pieteicējs, ir pieteikums. Tas tiek izlemts rakstveida procesa ietvaros, pamatojoties tikai uz pieteicēja iesniegtajiem CPL 404.pantā norādītiem dokumentiem.

Iesniedzot pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, ir jānorāda, kādu saistību un saskaņā ar kādu aktu kreditors lūdz pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildi (CPL 404.panta pirmā daļa). Par pieteikumu par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu maksājama valsts nodeva – 2 procenti, bet ne vairāk par 350 latiem (CPL 34.panta pirmās daļas 7.punkts). Tiesā ir jāiesniedz ticams akts, kas neradītu šaubas par tā pastāvēšanu. Turklāt pieteikumam par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi ir jāpievieno bezstrīdus piespiedu kārtībā izpildāmais akts un tā noraksts, bet vekseļa – arī protesta akts (CPL 404.panta trešās daļas 1.punkts). Papildus norādītajiem pieteikuma rekvizītiem pieteicējam jānorāda arī CPL 128.panta otrās daļas 1., 2., 6., 7., un 9.punkta prasītās ziņas un dati.¹⁷ Tā kā saistību bezstrīdus piespiedu izpilde ir atsevišķs tiesvedības veids, autores ieskatā būtu pozitīvi vērtējams, ja CPL 404.panta pirmo daļu papildina ar normu, kas noteiktu, ka pieteikumā norādāms: tiesas nosaukums, kurai iesniegts pieteikums; pušu rekvizīti; prasības priekšmets; likums, uz kura prasība pamatota; prasītāja prasījumi; prasības pieteikumam pievienoto dokumentu saraksts; prasības pieteikuma sastādīšanas laiks un citas ziņas, ja tās nepieciešamas lietas izskatīšanai. Šo nepieciešamību apstiprina arī jauni grozījumi CPL, kas izdarīti ar 2011.gada 4.augusta likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, un stājās spēkā 2011.gada 1.oktobrī, saskaņā ar kuriem tika grozīts CPL 137.pants un noteikti visi nepieciešamie rekvizīti pieteikumam par prasības nodrošināšanu.

Viens no būtiskajiem priekšnoteikumiem lietās par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi ir parādnieka brīdināšana. Šo prasību izvirza CPL 404.panta trešās daļas 3.punkts.

---

¹⁵ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 557.lpp.

¹⁶ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums, Latvijas Vēstnesis 2011. 24.augusts, Nr.132 (4530).

¹⁷ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 560.lpp.

Brīdinājums jāizsniedz parādniekam visās Civilprocesa likuma 400.pantā norādītajās lietās¹⁸. Taču saistības dalībnieki var vienoties darījuma aktā par to, ka atsevišķs brīdinājums par viopusēju atkāpšanos no līguma, nosakot saistības atmaksas beigu termiņu, un brīdināšana par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nav nepieciešama. Šādas atrunas ietveršana publiskā aktā palielina tā ticamību, jo zvērinātam notāram, pildot savas amata funkcijas, saskaņā ar Notariāta likuma 87.¹pantu jānoskaidro notariālā akta dalībnieku griba un darījuma noteikumi, skaidri un nepārprotami jāpieraksta personu paziņojumi, jāiepazīstina dalībnieki ar iespējamām darījuma tiesiskajām sekām, lai likumu nezināšana un pieredzes trūkums netiktu izmantots viņiem par ļaunu¹⁹.

Ja saistības dalībnieki darījuma aktā nav vienojušies, ka brīdinājums nav nepieciešams, pieteicējam pirms pieteikuma iesniegšanas ir jāizpilda CPL 404.panta trešās daļas 3.punkta prasības. Par pierādījumiem brīdinājuma izsniegšanai var noderēt parādnieka parakstīts brīdinājuma otrs eksemplārs vai cits rakstisks parādnieka izdots dokuments par brīdinājuma saņemšanu, pasta paziņojums par brīdinājuma nodošanu, notariāla apliecība par paziņojuma nodošanu. Biežāk izmantotais brīdinājuma izsniegšanas veids ir ierakstītais sūtījums pa pastu ar atpakaļpaziņojumu. Pārbaudot pieteikumam pievienoto atpakaļpaziņojumu vai citu pievienoto rakstveida pierādījumu par saņemšanu, tiesai jākonstatē, ka brīdinājums ir izsniegts pienācīgajam parādniekam.²⁰ Tiesu praksē ir gadījumi, kad atsevišķās civillietās tiesnesis vērtē parādnieka paraksta īstumu uz pierādījuma par viņa brīdināšanu²¹. Taču, lai noteiktu paraksta īstumu, ir nepieciešamas speciālas zināšanas, atbilstoša kvalifikācija un iemaņas. Tādēļ CPL paredz veikt ekspertīzes gadījumos, kad lietā ir jānoskaidro nozīmīgu faktu un ir nepieciešamas speciālas zināšanas zinātnē, tehnikā, mākslā vai citā nozarē (CPL 121.panta pirmā daļa). Saistību bezstrīdus piespiedu izpildes tiesvedībā tas nav pieļaujams, jo CPL 50.nodaļa neparedz iespēju veikt ekspertīzi, kā arī paraksta īstuma vērtēšana neietilpst tiesnešu amata kompetencē. Lai aizsargātu sevi no kreditora sniegtajām nepatiesām ziņām, parādnieks varētu vērsties attiecīgajā tiesību aizsardzības iestādē ar lūgumu uzsākt kriminālprocesu par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu²². Par to, vai parādnieks šādā gadījumā var aizstāvēt savas aizskartās tiesības CPL 406.panta kārtībā, autore tuvāk apskatīs nodaļā „Apvērsuma prasības un atpakaļ izpildīšanas prasības priekšmets CPL 406.panta izpratnē”.

---

¹⁸ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 561.lpp.

¹⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 21.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

²⁰ Turpat. 22-23.lpp.

²¹ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 3.februāra lēmums lietā Nr. 3-12/151-11/10 (nav publicēts).

²² Rudevska.B. Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē. Jurista vārds. 2011. 2.augusts, Nr.31 (678), 2.1. nodaļas 1) apakšnodaļa.

Ir iespējams izpildīt CPL 404.panta trešās daļas 3.punkta prasību ar zvērināta tiesu izpildītāja starpniecību, jo pastāv arī iespējamība, ka parādnieks var atteikties no ierakstīta sūtījuma saņemšanas, kā arī ierakstīts sūtījums var tikt izsniegts citai personai, kurai tas nav adresēts. Saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 74.pantu zvērināts tiesu izpildītājs pēc ieinteresēto personu lūguma var veikt amata darbības, kurās ietilpst tiesas pavēstes un citu dokumentu piegāde, kā arī faktu fiksēšana. Tādējādi brīdinājuma izsniegšanas fakts vai arī neizsniegšanas iemesli vienlaicīgi tiek fiksēti ticamā rakstveida pierādījumā – aktā. Turklāt atteikšanās gadījumā brīdinājumu pieņemt zvērināts tiesu izpildītājs var mutiski paziņot parādniekam brīdinājuma saturu, vienlaicīgi fiksējot paziņošanas veidu aktā.²³

Ir atšķirīgi viedokļi par brīdinājuma institūta nozīmi juristu vidū. Proti, A.Pešudovs un V.Vitovskis savā rakstā “Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas problēmas” uzskata, ka parādnieka brīdināšanai *de facto* nav nekādas nozīmes, un pat piedāvā šo brīdināšanas institūtu svītrot no CPL²⁴. Tomēr autore piekrīt Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedumā paustajam viedoklim, ka brīdinot parādnieku par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, tiek nodrošinātas viņa tiesības īstenot pušu līdztiesības un sacīkstes principu. Ja parādnieks tiek brīdināts par saistību nodošanu piespiedu izpildīšanai, viņam ir iespēja iesniegt iebildumus kreditoram un sarunu ceļā vienoties ar to par saistību izpildes nosacījumiem. Vienlaikus viņam ir arī tiesības – tādā gadījumā, ja pastāv strīds, - savu tiesību aizsardzībai vērsties tiesā prasības tiesvedības kārtībā (12.3.2.punkts)²⁵. Brīdināšanas institūts ir pamats parādnieka tiesību un interešu aizsardzībai, jo jebkurā tiesvedībā ir jābūt ietvertam vismaz minimālam tiesību ievērošanas garantam. Parādnieka brīdināšana būtu vērtējama kā tāds garants.

Atbilstoši CPL 405.panta pirmajai daļai pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu izlemj tiesnesis vienpersoniski uz iesniegtā pieteikuma un tam pievienoto dokumentu pamata septiņu dienu laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas, nepaziņojot par to pieteicējam un parādniekam. No CPL 405.panta izriet, ka tiesnesis var pieņemt lēmumu pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildei attiecīgas saistības un apmēru vai noraidīt pieteicēja pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret parādnieku.

Tā kā tiesnesis pieņem lēmumu, pamatojoties tikai uz pieteicēja iesniegtajiem likumā paredzētajiem rakstveida dokumentiem, tiesnesim nav pieļaujams vērtēt pašu saistību pēc

---

²³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 24.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

²⁴ Pešudovs A. Vitovskis V. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas problēmas. Jurista Vārds, 2011. 1.februāris, Nr.5(652).

²⁵ Par Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta un 405.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Latvijas Vēstnesis, 2010. 20.maijs, Nr. 79 (4271).

būtības, izņemot CPL 405.panta ceturtajā daļā noteikto. Tiesneša kompetence šajā tiesvedībā ir izvērtēt dokumentu ticamību un izlemt par to izpildāmību, ņemot vērā CPL formālās prasības, bet neizvērtējot pašas saistības materiāli tiesiskos pamatus. CPL 50.nodaļa neparedz tiesnesim pienākumu izskatīt lietu pēc būtības, kā tas ir raksturīgi prasības tiesvedībā. Apmierinot pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, tiesnesim lēmuma rezolutīvajā daļā ir jānorāda kāda saistība un kādā apmērā ir izpildāma bezstrīdus piespiedu kārtībā. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas tiesvedība paredz nodot izpildei saistību pēc noteikta publiski ticama akta.²⁶

CPL 50.nodaļa neparedz tiesnesim iespēju atstāt pieteikumu bez virzības vai atteikt to pieņemt. Tātad atbilstošo dokumentu trūkums vai piekritības noteikumu neievērošana var būt par pamatu, lai tiesnesis iesniegto pieteikumu noraidītu. Tomēr pretēji tam, tiesu praksē ir gadījumi, kad tiesnesis atsaka pieņemt pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi. Piemēram, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnesis 2011.gada 8.aprīļa lēmuma lietā Nr.3-10/0080/9²⁷ nolēma atteikt pieņemt pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, uz tā pamata, ka nav pievienots bezstrīdus piespiedu kārtībā izpildāmā akta noraksts, saskaņā ar Civilprocesa likuma 5.panta piekto daļu, uzskatot, ka jautājumā par pieteikuma pieņemšanu ir piemērojamas vispārīgās Civilprocesa likuma tiesību normas.

Atbilde uz jautājumu, kāpēc CPL 50.nodaļā nav ietverta norma par pieteikuma par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi atstāšanu bez virzības, meklējama tiesvedības būtībā. Saistību bezstrīdus piespiedu izpilde ir vienkāršots un paātrināts process, kura mērķis ir nodrošināt lietas ātrāku izskatīšanu, mazinot tiesu noslogotību. Turklāt saskaņā ar CPL 405.panta pirmo daļu, pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu izlemjams septiņu dienu laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas, ko nav iespējams izdarīt, ja pieteikums tiek atstāts bez virzības. Pieteikumu atstāšana bez virzības kavētu lietas turpmāku izskatīšanu, kas ir pretējs saistību bezstrīdus piespiedu izpildes procesa mērķim un jēgai.

Saistību bezstrīdus piespiedu izpilde ir atsevišķs tiesvedības institūts un pieteikuma izskatīšanai piemērojamas tikai CPL 50.nodaļas normas. Kā jau iepriekš tika minēts, no CPL 405.panta izriet, ka tiesnesis var pieņemt lēmumu pakļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildei attiecīgas saistības un apmēru vai noraidīt pieteicēja pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret parādnieku. Citus lēmumus tiesnesis nevar pieņemt. Turklāt būtu lietderīgi CPL 50.nodaļā ietvert normu, kas regulētu pieteikuma nepieņemšanas

---

²⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 31-33.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

²⁷ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnesis 2011.gada 8.aprīļa lēmuma lietā Nr. 3-10/0080/9 (nav publicēts).

pamatus, līdzīgi nodaļai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā. Minētās normas esamība veicinātu tiesas procesa efektivitāti un lielāku pieteicēja interešu ievērošanu. Piemēram, ja pieteicējs ir samaksājis mazāku valsts nodevu, nekā ir nepieciešams, vai nejauši aizmirsas pielikt dokumentu, kas apliecina valsts nodevas samaksu, vai sajaucas kvītis, tiesnesim būtu jānoraida pieteikums. Noraidot pieteikumu, valsts nodeva nav atmaksājama vai izlietojama vēlreiz, līdz ar to tiek nelietderīgi patērēti pieteicēja resursi. Autore uzskata, ka arī šādās situācijās likumam ir jābūt elastīgam.

Varētu izveidoties situācija, ka, iesniedzot pieteikumu, pieteicējs nav ievērojis piekritības noteikumus, kā arī noteiktais līgumsoda apmērs ir nesamērīgs ar pamatparādu. Tā kā 50.nodaļā nav paredzētas iespējas atteikt pieņemt pieteikumu, tiesnesim lieta ir jāpieņem un tikai tad jānoraida. Primārais pieteikuma noraidīšanas pamats ir piekritības noteikumu neievērošana. Rodas jautājumus, vai tiesnesim būtu jāvērtē arī līgumsoda samērīgums. No vienas puses, tiesnesim ir jāvērtē visi lietas apstākļi, neatstājot nevienu bez ievērības, tad tiesneša lēmums ir pilnīgs un motivēts. No otras puses, ja ir pārkāpti piekritības noteikumi, tiesnesim nav likumīga pamata izskatīt lietu vispār. Autore redz divus iespējamus variantus no izveidojušās situācijas: 1) ņemot vērā pastāvošo regulējumu, noraidīt pieteikumu uz tā pamata, ka nav ievēroti piekritības noteikumi, pieminot apstākli, ka līgumsoda apmērs ir acīmredzami nesamērīgs ar pamatparādu; 2) veicot atbilstošus grozījumus CPL 50.nodaļā, kurā būtu iespējams tiesnesim atteikt pieņemt pieteikumu uz tā pamata, ka nav ievēroti piekritības noteikumi.

Pirmkārt, iespējas atteikt pieņemt pieteikumu atvieglotu tiesneša darbu, jo lēmumi par atteikšanos pieņemt pēc savas struktūras ir vienkāršāki – nav jāapraksta visi lietas apstākļi. Otrkārt, tiktu vairāk ievērotas arī indivīda intereses, jo nebūtu otrreiz jāmaksā valsts nodeva. Treškārt, ja atteikt pieņemt pieteikumu varētu, pamatojoties tikai uz konkrēti norādītiem apstākļiem, kuri būtu neapšaubāmi un acīmredzami, lietderīgi noteikt tiesnesim pieņemt lēmumu īsākā termiņā, tas ir, ātrāk nekā 7 dienu laikā, piemēram, 3 dienu laikā. Turklāt lēmumam ir jābūt nepārsūdzamam. Minētie nosacījumi padarītu šo procesu vēl efektīvāku un ātrāku.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 405.panta ceturto daļu, ja tiesnesis atzīst, ka pieteikums nav pamatots vai pieteikumā norādītā līgumsoda apmērs ir nesamērīgs ar galveno parādu, vai izpildāmais akts satur patērētāju tiesības aizskarošus netaisnīgus līguma noteikumus, viņš pieņem lēmumu par tā noraidīšanu. Tiesnesim ir uzlikts pienākums izvērtēt līgumsoda

samērīgumu ar galveno parādu pēc vispārīgiem kritērijiem, kas nostiprināti judikatūrā²⁸. Piemēram, Rīgas pilsētas Kurzemes tiesas tiesnese 2010.gada 1.decembra lēmumā lietā Nr.3-12/3527-10/10²⁹ nolēma noraidīt pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, jo līgumsoda apmērs – 0,3 % dienā par katru nokavēto dienu atzīstams par nesamērīgu, salīdzinot ar pamatparāda apmēru.

Tiesnesim ir jāpārbauda, vai izpildāmais akts satur patērētāju tiesības aizskarošus netaisnīgus līguma noteikumus (CPL 405.panta ceturtā daļa). Šeit ir jāņem vērā Eiropas Kopienų Padomes 1993.gada 5.aprīļa Direktīvu 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos³⁰, kā arī Patērētāju tiesību aizsardzības likumu³¹.

Atbilstoši CPL 405.panta trešajai daļai, tiesneša lēmums stājas spēkā nekavējoties, un tam ir izpildu dokumenta spēks. CPL 540.panta 4.punkts nosaka, ka izpildu dokumenti ir tiesneša lēmumi par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā vai nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izolē tiesas ceļā. No CPL 405.panta trešās daļas izriet, ka lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi nav pārsūdzams. Komentējot iepriekš minēto, šis procesuālais līdzeklis ir acīmredzama nepieciešamība, jo nodrošina saistību bezstrīdus piespiedu institūta reālu un efektīvu piemērošanu un iesniedzēja interešu ievērošanu. Taču CPL ir paredzēti citi tiesību aizsardzības līdzekļi: protesta iesniegšana par lēmumu, ievērojot CPL 60.nodaļas normas, un apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības celšana CPL 406.panta kārtībā.

1.2. Ieskats ārzemju vienkāršotos un paātrinātos tiesvedību veidos

Lai izvērtētu pozitīvas un negatīvas puses saistību bezstrīdus piespiedu institūtā, lietderīgi ieskatīties ārzemju tiesību aktos, kas paredz vienkāršotas un paātrinātas procedūras atsevišķu kategoriju civillietām. Analīzei tiek izvēlētas:

- 1) Krievijas Federācijas Civilprocesuālajā kodeksā pastāvošs tiesas pavēles process (*приказное производство*);
- 2) Eiropas dalībvalstu tiesību aktos regulētas „Maza apmēra prasība” un „Maksājuma rīkojums” procedūras;

---

²⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 34.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 28.septembrī].

²⁹ Rīgas pilsētas Kurzemes tiesas 2010.gada 1.decembra lēmums lietā Nr.3-12/3527-10/10 (nav publicēts).

³⁰ Padomes Direktīva 93/13/EEK Par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1993. 21.aprīlis, Nr.L095, 0029. – 0034. lpp.

³¹ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR Likums, Latvijas Vēstnesis, 1999. 1.aprīlis, Nr.104/105 (1564/1565).

- 3) Eiropas Savienības institūciju izveidotas „Maza apmēra prasība” un „Maksājuma rīkojums” procedūras civillietām ar pārrobežu elementiem.

1.2.1. Krievijas Federācijas tiesas pavēles process

Krievijas Federācijas Civilprocesuālajā kodeksā, līdzīgi kā Eiropas Savienības dalībvalstu tiesību aktos, pastāv vienkāršots un paātrināts tiesvedības veids – tiesas pavēles process. Tiesas pavēles procesu regulē Krievijas Federācijas Civilprocesuālā kodeksa 11.nodaļa.³²

Krievijas Federācijas Civilprocesuālā kodeksa 121.pants nosaka, ka tiesas pavēle ir tiesneša lēmums, kuru izsniedz pēc kreditora pieprasījuma, par naudas summas piedziņām vai kustamas lietas izprasīšanu no parādnieka. Tām ir izpildu dokumenta spēks, kuru mērķis ir nodrošināt izpildi neapstrīdētiem prasījumiem.³³

Pieteikumu par tiesas pavēles izsniegšanu tiesnesis izskata vienpersoniski piecu dienu laikā, nepaziņojot pusēm. Lēmumu par pieteikuma par tiesas pavēles izsniegšanu noraidīšanu tiesnesim ir jāpieņem trīs dienu laikā. Pieņemot lēmumu izsniegt tiesas pavēli, tiesnesis nosūta tiesas pavēles kopiju parādniekam, nosakot termiņu iebildumu sniegšanai 10 dienas no pavēles saņemšanas brīža. Termiņā iesniegti parādnieka iebildumi ir pamats lēmuma par tiesas pavēles izsniegšanu atcelšanai. Lēmums par izsniegtās tiesas pavēles atcelšanu nav šķērslis prasības celšanai un lietas izskatīšanai prasības tiesvedības kārtībā.³⁴

Kopumā secinot, tiesas pavēles process ir vienkāršotā piedzišanas forma, ar mērķi ātrāk panākt pieteicēja tiesību un likumisko interešu aizsardzību. Viens no būtiskajiem priekšnoteikumiem tiesas pavēles izsniegšanai – strīda neesamība.

Krievijas Federācijas vienkāršotā procesā, salīdzinot ar Latvijas Republikas Civilprocesa likuma regulēto saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas institūtu, ir uzskaitītas vairākas saistības, kurās pieļaujams izsniegt tiesas pavēli. Piemēram, ir iespējams iesniegt pieteikumu par tiesas pavēles izsniegšanu par darba algas piedziņu; par uzturlīdzekļu piedziņu nepilngadīgā bērna uzturam, ja tas nav saistīts ar paternitātes noteikšanu vai apstrīdēšanu u.c.³⁵. Autoresprāt, tas vērtējams pozitīvi, jo ir nodrošināta iespēja lietu ātrākai izskatīšanai vairāku lietu kategorijās, līdz ar to tiek mazināta tiesu slodze.

---

³² Гражданский процессуальный кодекс РФ (ГПК РФ) от 14.11.2002 N 138-ФЗ. Pieejams: <http://www.gpkodeks.ru/> [aplūkots 2011.gada 1.oktobrī].

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

Tiesas pavēles process un saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana ir dažādas procesuālās sistēmas, bet ar kopīgu mērķi - pēc iespējas ātrāk atgūt naudas līdzekļus, netērējot tiesas resursus jautājumos, kuros nepastāv strīds vai likums uzliek par pienākumu šādu maksājumu veikt. Tomēr autores ieskatā, Krievijas Federācijas vienkāršotā procedūra ir vairāk formāla nekā reāla. Tiesas pavēles izsniegšana tiek apstādināta ar brīdi, kad parādnieks iesniedz iebildumus. Tātad pastāv liels risks, ka parādnieks rīkosies ļaunprātīgi, sniedzot nepamatotus iebildumus, lai izvairīties no atbildības. Tas liek apšaubīt šā institūta reālo piemērotību. Savukārt saistību bezstrīdus piespiedu izpildes institūts ir elastīgāks, jo vairāk aizsargā indivīda (pieticēja) intereses un šī institūta piemērošanu padara iespējamu. Taču neatstāj bez ievēribas parādnieka tiesību aizsardzību, ļaujot celt apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību.

1.2.2. Eiropas dalībvalstu procedūras – „Maza apmēra prasība” un „Maksājuma rīkojums”

Eiropas Komisija 2002. gada oktobrī ir pieņēmusi Zaļo grāmatu par Eiropas maksājumu piedziņas procedūru un par pasākumiem neliela apjoma prasību izskatīšanas procesa vienkāršošanai un paātrināšanai (*Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation*). Zaļajā grāmatā iztirzāti vairāki jautājumi, lai izpētītu iespējamo instrumentu saturu abās minētajās jomās.³⁶ Vairākums Eiropas Savienības dalībvalstu ir ieviesušas vienkāršotas un paātrinātas procedūras, galvenokārt lietās, kurās prasības vērtība nepārsniedz konkrētu robežvērtību – mazāk nozīmīgo prasību procedūras, jeb maza apmēra prasība, un kurās prasību neapstrīd parādnieks – maksājuma rīkojuma procedūras³⁷.

Eiropas dalībvalstu starpā, neskatoties uz nelielām atšķirībām, var izšķirt divu veidu Eiropas maksājuma rīkojuma procedūras. Pirmā modeļa raksturojošā pazīme ir rakstisku pierādījumu esamība, kas spēlē centrālo lomu lietu izskatīšanā. Šādu modeli ir akceptējušas un ieviesušas Beļģija, Francija, Grieķija, Luksemburga, Itālija, Spānija. Lielākajā daļā dalībvalstīs, kas pieder pie šīs modeles (Francija, Grieķija, Itālija, Spānija), atbildētājam ir vien iespēja iebilst pret prasību. Kad iebilduma termiņš ir notecējis, maksājuma rīkojums

---

³⁶Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation: European acts, 2002. 20.december. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0746:LV:NOT> [aplūkots 2011.gada 28.septembrī].

³⁷Jaunās vienkāršotās un paātrinātās procedūras Eiropas Savienībā: Vienkāršotas un paātrinātās procedūras – Savienības (Kopienas) tiesību akti. Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/simplif_accelerat_procedures/simplif_accelerat_procedures_ec_lv.htm [aplūkots 2011.gada 30.septembrī].

nekavējoties iegūst *res iudicata* spēku. Savukārt otrajā modelī nav nepieciešami pierādījumi. Pieteikums ir pieņemams, ja tas atbilst formālām prasībām un maksājuma rīkojums tiek izdots bez jebkāda papildu novērtējuma. Šādu Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru realizē Austrija, Somija, Vācija, Zviedrija un Portugāle. Šajā modelī atbildības uzsvars likts uz atbildētāju, kas pilnībā atkarīgs no viņa reakcijas bez turpmākas tiesas iejaukšanās. Proti, ja atbildētājs ir spējīgs novērst izpildu lietvedību, apstrīdot prasību, papildu vērtēšana nav uzskatāma par vajadzīgu. Taču šajā modelī atbildētājam ir iespēja celt iebildumus divas reizes. Somijā, Vācijā un Zviedrijā maksājuma rīkojums iegūst *res iudicata* spēku, tikai tad, kad ir notecējis termiņš otro iebildumu sniegšanai. (3.1.1.punkts)³⁸

Mazā apmēra prasības pastāv Vācijā, Spānijā, Francijā, Īrijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē. Katrā valstī ir īpašs regulējums attiecībā uz šā veida procedūrām, kas paredz vienkāršojumus attiecībā uz vispārējo prasības celšanas kārtību, piemēram, pieteikuma specifiska forma, rakstveida procedūra, vienkāršotie noteikumi, kas attiecas uz pierādījumu iegūšanu, ierobežotas vai izslēgtas nolēmumu pārsūdzēšanas iespējas (Spānija, Īrija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste).³⁹

Pastāv arī citas specifiskas un vienkāršotas procedūras Eiropas Savienību dalībvalstu starpā, kuras nav dēvētas par mazā apmēra prasībām, taču Zaļajā grāmatā tika pieminētas. Piemēram, Austrijas Civilprocesa kodekss paredz vienkāršotu procedūru prasībām rajona tiesās („*Bezirksgerichte*”), kuru prasījuma summa nepārsniedz 10 000 EUR⁴⁰. Autores ieskatā Latvijas CPL regulētā saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana būtu pieskaitāma pie procedūrām ar specifisku un vienkāršotu regulējumu un noteikumiem ES dalībvalstu starpā, jo nav salīdzināma ar mazā apmēra prasību vai maksājuma rīkojumu pēc savas būtības un struktūras, taču šī procedūra atvieglo pieejamību tiesai un efektīvizē tās darbu.

1.2.3. Eiropas Savienības procedūras civillietām ar pārrobežu elementiem – „Maza apmēra prasība” un „Maksājuma rīkojums”

2011.gada 30.septembrī stājās spēkā 2011.gada 8.septembra likums „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kuri paredz mazā apmēra prasības Latvijas Republikas Civilprocesa likumā⁴¹. Ideju par šādu grozījumu nepieciešamību Tieslietu ministrijas eksperti guvuši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr.861, kas noteic vienotu procedūru maza

---

³⁸Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation: European acts, 2002. 20.december. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0746:LV:NOT> [aplūkots 2011.gada 1.oktobrī].

³⁹Ibid. 4.3.paragraph.

⁴⁰Ibid.

⁴¹Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2011. 20.septembris, Nr.146 (4546).

apmēra prasību izskatīšanai visās Eiropas Savienības valstīs, ja tiesas procesā iesaistītās personas ir no dažādām ES valstīm⁴². Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru mazā apmēra prasībām, ir paredzēta, lai pārrobežu lietās vienkāršotu un paātrinātu maza apmēra prasību tiesvedību, kā arī mazinātu izmaksas. Iesaistītās puses var izmantot Eiropas procedūru maza apmēra prasībām kā alternatīvu dalībvalstu tiesību aktos paredzētām procedūrām⁴³.

Pastāv arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 12.decembra Regula 1896/2006, ar ko tiek izveidota Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra. Tā ļauj kreditoriem piedzīt savus neapstrīdētos prasījumus civillietās un komerclietās atbilstoši vienotai procedūrai. Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome ir pieņēmusi minēto regulu ar mērķi vienkāršot, paātrināt un samazināt tiesāšanās izdevumus pārrobežu lietās attiecībā uz neapstrīdētiem finanšu prasījumiem.⁴⁴

Autore labvēlīgi vērtē Eiropas Savienības institūciju spertus soļus, jautājumu risināšanai par neapstrīdēto prasījumu masveida piedziņu un par mazā apmēra prasībām, izveidojot vienkāršotas procedūras civillietām, kurās ir pārrobežu elementi. Eiropas Savienības institūcijas neaprobežojās ar viena vieda procedūru, bet izveido dažādas tiesvedības modeles. Šīs procedūras ir nepieciešamas, lai ātrāk un lētāk panāktu lietu izskatīšanu, tādējādi sekmējot dalībvalstu tiesību aizsargājošu institūciju sadarbībai, nacionālo tiesību aktu pilnveidošanu, bet galvenais, - atvieglojot pieejamību tiesu sistēmām jebkurā Eiropas Savienības dalībvalstī.

Pētot saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas institūtu un ārzemju vienkāršotos un paātrinātos tiesvedību veidus, autore secina, ka:

- saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana ir atsevišķs tiesvedības veids, kuram piemīt vienkāršība, ātrums, samazināti tiesas izdevumi, kas kopumā atvieglo pieejamību tiesai un efektīvizē tās darbu.

- saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas institūts nav pielīdzināms CPL jaunievietai lietu kategorijai par maza apmēra prasībām, vai nodaļā „Ieskats ārzemju vienkāršotos un paātrinātos tiesvedību veidos” analizētām ārzemju procedūrām, kaut arī saistību bezstrīdus piespiedu izpildei ir raksturīgas dažas analizēto ārzemju procedūru iezīmes. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildes procedūra nodrošina nesegto parādu vēlamu piedziņu īsākā laikā

---

⁴² Luksa M. Maza apmēra prasības tiesās – rakstveidā, ātrāk, vienkāršāk. Pieejams: <http://www.portalslv.lv/?menu=doc&id=235933> [aplūkots 2011.gada 5.oktobrī].

⁴³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru mazā apmēra prasībām: Eiropas Savienības tiesību akti, Oficiālais Vēstnesis, 2007. 31.jūlijs, Nr.L199.

⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006, ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru: Eiropas Savienības tiesību akti, Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembrī, Nr.L399.

sprīdī lietās, kurās nav strīda par saistības pastāvēšanu un kurām piemīt publiska ticamība. Tas ir sevišķi svarīgi uzņēmumiem, jo kavētu maksājumu dēļ uzņēmumam rodas zaudējumi, un tas, savukārt, var novest uzņēmumu līdz maksātnespējai. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildē nav prasības summas robežas kā mazā apmēra prasībās, padarot šo institūtu jo vairāk piemērojamu dažādām indivīdu grupām ar dažādām prasībām. Lēmumam ir izpildu dokumenta spēks, kas ir vēl viens pozitīvs aspekts, ja ir nepieciešams ekonomēt gan laiku, gan finanses. CPL tiek ievērots arī tiesību līdzsvars starp pusēm, paredzot atsevišķus procesuālos līdzekļus parādnieku tiesību aizsardzībai.

2. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšana

Atbilstoši CPL 406.pantam, ja parādnieks uzskata, ka kreditora prasījums nav pamatots pēc būtības, viņš sešu mēnešu laikā no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas var celt prasību pret kreditoru, lai apstrīdētu prasījumu. Prasība ceļama tiesā šajā likumā noteiktajā kārtībā. Ceļot prasību, parādnieks var lūgt apturēt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, bet, ja piedzinējs šādā kārtībā jau saņēmis apmierinājumu, — lūgt nodrošināt prasību.

Atkarībā no tā, vai tiesneša lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi uz tā apstrīdēšanas brīdi ir izpildīts vai nav, parādnieks var izmantot savu tiesību un likumīgo interešu aizsardzībai vienu no divām iespējamām prasībām: 1) ja tiesneša lēmums vēl nav izpildīts, parādnieks var celt tiesā, t.s., apvērsuma prasību; 2) ja tiesneša lēmums ir izpildīts, parādnieks iesniedz atpakaļ izpildīšanas prasību⁴⁵. Turklāt CPL 406.panta otrā daļa paredz prasības iesniedzējam atšķirīgas iespējas: parādnieks tiesīgs lūgt apturēt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, ja iesniedz apvērsuma prasību, un parādnieks drīkst lūgt nodrošināt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, ja iesniedz atpakaļ izpildīšanas prasību.

Ievērojot minēto, persona pret viņu vērsto saistību bezstrīdus piespiedu izpildi var apstrīdēt prasības tiesvedības kārtībā. Iesniedzot tiesā apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību, parādniekam ir jāsamaksā valsts nodeva CPL 34.pantā noteiktajā apmērā. CPL 406.pantā ir ietverts termiņš prasības pieteikuma iesniegšanai – 6 mēneši no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas.

Papildinot iepriekš minēto, autore uzsver Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedumā noteikto un piekrit, ka apstrīdētās CPL 405.panta normas kopsakarā ar 406.pantā noteikto bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtību nodrošina Satversmes 92.pantā paredzētais taisnīga tiesas procesa elements – tiesības uz pārsūdzību (13.4.punkts).⁴⁶

Tātad pēc savas būtības apvērsuma un atpakaļ izpildīšanas prasības ir procesuālie līdzekļi, ar kuru palīdzību parādnieks var meklēt savu aizskarto tiesību aizsardzību tiesas ceļā, kā arī ir parādnieka tiesību uz taisnīgu tiesu garants.

Vēl pirmskara laika Civīlprocesa nolikums deva iespējas parādniekam meklēt savu aizskarto tiesību aizsardzību. Nolikuma 239.pants noteica, ka, ja atbildētājs lūdzēja prasījumus atzīst par nepareiziem, viņš uz vispārīgiem piekritības pamatiem, atkarībā no prasības summas, var trīs mēnešu laikā no piespiedu izpildīšanai nodotā akta noraksta

⁴⁵ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 563.lpp.

⁴⁶ Par Civīlprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta un 405.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Latvijas Vēstnesis, 2010. 20.maijs, Nr. 79 (4271).

saņemšanas dienas celt prasību pret lūdzēju, lai apgāztu viņa prasījuma būtību. Turpat bija noteikts, ka prasības cēlējam bija tiesības lūgt, lai aptur piespiedu izpildīšanu, vai, ja lūdzējs šādā kārtībā jau dabūjis apmierinājumu, - lai nodrošina prasību⁴⁷. Izvērtējot Civīlprocesa nolikuma 239.pantu, autore secina, ka tas ir pārņemts mūsdienu CPL gandrīz negrozītā redakcijā (satura ziņā).

Tiesību sistēmai ir jāmainās, jo laika gaitā tiek iegūta jauna prakse un mainās arī paši dzīves apstākļi. Tai ir jābūt pēc iespējas visaptverošai un efektīvai. CPL 406.panta regulējums nedarbojas pietiekami efektīvi mūsdienu jurisprudencē, radot nevienprātīgu nostāju praktiķu vidū.

Apkopojot esošo tiesu praksi, analīzei tiek ņemti:

- 1) procesuālā termiņa regulējums;
- 2) apvērsuma prasības vai atpakaļ izpildīšanas prasības iesniedzēji;
- 3) valsts nodevas apmēra regulējums;
- 4) apvērsuma prasības un atpakaļ izpildīšanas prasības priekšmets CPL 406.panta izpratnē;
- 5) saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšana;

2.1. Procesuālā termiņa regulējums

Kā jau iepriekš tika minēts, CPL 406.panta pirmajā daļā ir ietverts termiņš apvērsuma prasības vai atpakaļ izpildīšanas prasības iesniegšanai – 6 mēneši no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas. Autores ieskatā procesuālā termiņa tecējuma momentu likumdevējs ir noteicis pārāk kategoriski. Tiesnesim, pieņemot apvērsuma prasību vai atpakaļ izpildīšanas prasību, ir jāpārbauda, vai parādnieks ir ievērojis CPL 406.pantā noteikto procesuālo termiņu, pretējā gadījumā prasība ir atsakāma pieņemšanai. Saskaņā ar CPL 49.pantu tiesības izpildīt procesuālās darbības zūd līdz ar likuma vai tiesas noteiktā termiņa izbeigšanos. Pēc procesuālā termiņa beigām iesniegtās sūdzības un dokumentus nepieņem.

Lai pārbaudītu, vai prasītājs ir ievērojis termiņu apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības iesniegšanai, tiesnesim precīzi jāzina lēmuma nosūtīšanas datums, kuru ir iespējams konstatēt, iepazīstoties ar konkrētās lietas materiāliem. Atbilstoši Civīlprocesa likuma 405.panta otrajai daļai, lēmuma noraksts triju dienu laikā nosūtāms pieteicējam un parādniekam. Saskaņā ar CPL 8.panta pirmo daļu, tiesa noskaidro lietas apstākļus, pārbaudot pierādījumus, kuri iegūti likumā noteiktajā kārtībā. CPL 92.pants noteic, ka pierādījumi ir

---

⁴⁷ Novackis A. Civīlprocesa nolikums. 1932.gada izdevums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1938.gada 1.janvāra. Rīga: Liepājas Burtnieks, 1938., 49.lpp.

ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā. Katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība (CPL 93.panta 1.daļa).

Ievērojot minēto, tiesa vai tiesnesis vadās tikai no lietā esošajiem pierādījumiem, kurus iesniedz puses. Attiecīgi, ja prasības pieteikumam nav pielikti pierādījumi par procesuālā termiņa ievērošanu, tiesnesis var formāli izvērtēt, vai tas ir ievērots, vai nē, kas nav precīzi un var skart atbildētāja likumīgās intereses (autore tiesu praksē neatrada ne vienu gadījumu, kurā tiesnesis nepieņemtu prasības pieteikumu uz tā pamata, ka procesuālais termiņš ir pārkāpts, piemēram, par 1, 2 vai 3 dienām). Tomēr ir lēmumi, kuros tiesnesis nolemj nepieņemt prasību, jo ir acīmredzami pārkāpts CPL 406.pantā noteiktais procesuālais termiņš⁴⁸. Strikti vērtējot minētos apstākļus, prasības pieteikums būtu jāatstāj bez virzības, uzliekot par pienākumu prasītājam iesniegt dokumentu, no kura iespējams konstatēt lēmuma nosūtīšanas dienu (piemēram, pavadraksts par lēmuma nosūtīšanu), proti, termiņa tecējuma sākumu. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnese, konstatējot, ka prasītāja nav pievienojusi pierādījumus par lēmuma par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nosūtīšanu viņai, lai tiesa varētu izvērtēt, vai prasības pieteikums ir iesniegts CPL 406.panta pirmajā daļā norādītajā termiņā, atstāja prasības pieteikumu bez virzības⁴⁹. Lēmuma pieņemšanas datums - 2010.gada 23.jūlijs. Savukārt, lēmuma par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu datums ir 2010.gada 14.janvāris. Starp lēmumiem ir vairāk nekā 6 mēnešu laika starpība. Kaut arī termiņš ir acīmredzami pārkāpts, tiesnese uzliek par pienākumu iesniegt nepieciešamo dokumentus, lai precīzi noskaidrotu, vai prasītājam, joprojām ir prasījuma tiesības. Taču jāņem vērā, ka minētās procesuālās darbības paildzina lietas virzību.

Autore uzskata, ka kreditora prasījuma apstrīdēšanas termiņa redakcija ir novecojusi, jo tāds regulējums CPL pastāv tikai 406. un 406.¹⁰ pantā. CPL 442.panta pirmā daļa noteic, ka blakus sūdzību var iesniegt 10 dienu laikā no dienas, kad tiesa pieņēmusi lēmumu, ja šajā likumā nav noteikts citādi. Saņemot sūdzību, tiesnesim ir visas iespējas noskaidrot, vai iesniedzējs ir nokavējis procesuālo termiņu vai nē. Šī norma atzīstama par vispārējo attiecībā pret CPL 133.pantu, kurā noteikts, ka lēmuma par pieteikuma atstāšanu bez virzības pārsūdzības termiņš skaitāms no dienas, kad tas ir izsniegts prasītājam. Autoresprāt, CPL 406.panta termiņa skaitījuma sākumu būtu lietderīgāk noteikt no dienas, kad personai kļuvis zināms par šāda lēmuma pastāvēšanu.

---

⁴⁸ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2010.gada 9.decembra lēmums lietā Nr.3-11/383/10-7 (nav publicēts).

⁴⁹ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2010.gada 23.jūlija lēmums lietā Nr.3-11/0290-2010 (nav publicēts).

CPL 406.panta ietvertais termiņa skaitījuma sākums rada personai papildu apgrūtinājumu aizstāvēt savas tiesības un intereses. Atbilstoši CPL 405.panta pirmajai daļai, pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu skata tiesnesis vienpersoniski uz iesniegtā pieteikuma un tam pievienoto dokumentu pamata septiņu dienu laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas, nepaziņojot par to pieteicējam un parādniekam. Proti, parādniekam nav zināms fakts, ka tiesā ir ierosināta lieta par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi pret viņu. CPL nenosaka termiņa robežas parādnieka brīdināšanai. Pieteicējs var iesniegt tiesā pieteikumu arī pēc gada no dienas, kad parādnieks tika brīdināts. Var rasties situācija, ka persona neatrodas pieteikumā norādītājā adresē, kad atnāk lēmums, jo jau kādu laiku dzīvo ārzemēs vai bija komandējumā u.tml. Par šāda lēmuma pastāvēšanu uzzina, kad ir sākusies izpildu lietvedība. Ja prasība nav iesniegta termiņā, prasītājam ir tiesības lūgt nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu Civilprocesa likuma 53.panta kārtībā. Turklāt jautājuma izlemšanai par nokavētā termiņa atjaunošanu, kur faktiski nokavējumā nekāda vaina no prasītāja puses nav bijusi, tiesai ir jārīko tiesas sēde, jāauzaicina lietas dalībnieki, jāpieņem lēmums par atjaunošanu, jāpaziņo par pieņemto lēmumu atbildētājam, ja tas nav piedalījies tiesas sēdē, lēmums var tikt pārsūdzēts utt. Minētās procesuālās darbības kavē lietas virzību, tomēr šajā lietu kategorijā procesuālajam ātrumam ir liela nozīme. Pastāv iespēja, ka laikā, kad tiesā skatīts jautājums par procesuālā termiņa atjaunošanu, tiesneša lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi tiks izpildīts. Apvērsuma prasība zaudēs savu nozīmi un prasītājam būtu jāceļ tiesā cita veida prasība - atpakaļ izpildīšanas prasība, lūdzot piedzīt no kreditora visu to, ko viņš saņēmis saistības piespiedu izpildes rezultātā. Turklāt iepriekšējā stāvokļa atjaunošana var būt neiespējama (piemēram, ja izolē tiks pārdots nekustamais īpašums, personai nebūs iespēju iegūt to savā īpašumā atpakaļ).

Tiesa var atzīt, ka nav likumīga pamata nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanai. Šajā sakarā minams piemērs. Prasītājs iesniedza pieteikumu tiesā par procesuālā termiņa atjaunošanu, norādot, ka lēmumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu nav saņēmis, jo deklarētajā dzīvesvietas adresē nedzīvo. Kreditoram bija zināma prasītāja faktiskā dzīvesvietas adrese, taču tiesai nav par to paziņojis. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnesis noraidīja prasītāja pieteikumu par procesuālā termiņa atjaunošanu un atteica pieņemt prasības pieteikumu, pamatojoties uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmo daļu, un norādot, ka šķēršļiem, kas traucēja procesuālās darbības izpildi laikā, jābūt objektīviem.⁵⁰ Kaut arī nebija likumīga pamata nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanai, prasītāja tiesības uz taisnīgu tiesu tika ierobežotas.

---

⁵⁰ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2010.gada 01.novembra lēmums lietā Nr. 3-10/0346/9 (nav publicēts).

Ievērojot minēto, lai tiesības uz prasības celšanu 6 mēnešu laikā tiktu izmantotas vienlīdzīgi, CPL 406. pantā lietderīgi būtu aizstāt vārdus „no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas” ar vārdiem „no lēmuma noraksta izsniegšanas dienas”.

2.2. Apvērsuma prasības vai atpakaļ izpildīšanas prasības iesniedzēji

CPL 406.pants nosaka, ka parādnieks var celt prasību pret kreditoru, lai apstrīdētu prasījumu.

B.Rudevska savā rakstā „Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē” pauž viedokli, ka apvērsuma prasība un atpakaļ izpildīšanas prasība ir pieejama tikai parādniekam, bet ne ķīlas devējam, kurš nav parādnieks. Kamēr likumdevējs CPL 50.nodaļā šo trūkumu nav novērsis, CPL 406.pants pēc analogijas noteikti būtu piemērojams arī ķīlas devējiem (secinājumu un ieteikumu 8.punkts).⁵¹ Šim viedoklim nevarētu pilnībā piekrist turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

Augstākās tiesas tiesu prakses apkopojumā pausta atziņa, ka CPL 402.pants izdala trīs subjektu grupas, kuras var būt par parādniekiem bezstrīdus piespiedu izpildīšanas kārtībā: 1) persona, kuras vārdā izdots akts; 2) galvinieks, kurš uzņēmis saistību kā pats parādnieks; 3) mantinieks, kurš leģitimēts ar dokumentiem, kas pierāda viņa mantojuma tiesību. Saskaņā ar vekseļa protestu saistību izpildīšana tiesas ceļā ir pieļaujama pret visām atbildīgajām personām. Savukārt, par atbildīgo (parādnieku) par saistību CPL 400.panta pirmās daļas 1.punkta gadījumā ir atzīstams ķīlas devējs. Svarīgi, ka ne visos gadījumos kredītņēmējs ir persona, kura nodevusi publiskā hipotēkā sev piederošo nekustamo mantu vai attiecībā uz kustamo mantu noformējusi komercķīlu.⁵²

Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā noteikts, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā⁵³. CPL 1.panta pirmajā daļā noteikts, ka katrai fiziskai un juridiskai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību.

Taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus elementus – savstarpēji saistītas tiesības. Tajā ietilpst, piemēram, tiesības uz pieeju tiesai,

---

⁵¹ Rudevska B. Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē. Jurista vārds. 2011. 2.augusts, Nr.31 (678).

⁵² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 18.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 21.oktobrī].

⁵³ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. gada 1.jūlijs, Nr. 43.

pušu līdztiesības un sacīkstes princips, tiesības tikt uzklausītam, tiesības uz motivētu tiesas spriedumu, tiesības uz pārsūdzību (8.3.punkts).⁵⁴

Uz jautājumu, vai ķīlas devējs, galvinieks var apstrīdēt kredīta līgumu, kurā viņš nav dalībnieks, atbildi sniedz LR Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 25.maija spriedums lietā Nr. SKC-214/2011,⁵⁵ kurā norādīts, ka prasību par darījuma atzīšanu par spēkā neesošu var celt arī trešā persona, kurai ir pamatota interese, lai divu citu personu starpā noslēgtais līgums tiktu atzīts par spēkā neesošu. Izskatāmajā lietā prasītājs ir norādījis, kāda iemesla dēļ viņš ir ieinteresēts kredīta līguma atsevišķu punktu atzīšanā par spēkā neesošiem, proti, viņš, nodrošinot kredītu, ir ieķīlājis savu īpašumu, turklāt prasītājs ir uzņēmis kredītsaistības kā pats parādnieks, kas norāda uz viņa interesi šajā darījumā.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, autores uzskata, ka CPL 406.pants būtu tulkojams kopsakarā ar CPL 402.pantu. Tātad apvērsuma prasību vai atpakaļ izpildīšanas prasību varētu celt CPL 402.panta subjekti. Ir jāvērtē iesniedzēju interese apstrīdētajā darījumā un viņu tiesības apstrīdēt izpildei nodoto kreditora prasījumu. Gadījumos, ja apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību ceļ kredītņēmējs, ķīlas devējs var piedalīties civilprocesā kā trešā persona ar vai bez patstāvīgiem prasījumiem, kā to pieļauj CPL 11.nodaļa.

2.3. Valsts nodevas apmēra regulējums

Par apvērsuma prasību vai atpakaļ izpildīšanas prasību maksājama valsts nodeva saskaņā ar CPL 34.pantu. Parasti valsts nodevas apmērs sasniedz lielu naudas summu. Kaut arī CPL 43.panta ceturtā daļa paredz iespēju parādniekiem lūgt tiesu pilnīgi vai daļēji atbrīvot no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, kā arī atlikt valsts ienākumos piespriesto tiesas izdevumu samaksu vai sadalīt to termiņos, šeit tiesai ir jāvērtē fiziskās personas mantiskais stāvoklis. Ja gramatiski tulko šo normu, tad tā piemērojama tikai attiecībā uz fiziskajām personām. Juridiskajām personām vispār nav paredzēta šāda iespēja. Tiesu prakse rāda, ka lūgums ir apmierināms gadījumos, ja personai ir trūcīgas personas statuss⁵⁶. Tomēr tiek vērtēti arī citi iespējamie pierādījumi. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2011.gada 15.jūnija lēmumā lietā Nr.CA-3816-11/7 nolēma atcelt Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneses 2011.gada 4.aprīļa lēmumu, ar kuru daļēji apmierināts prasītājas lūgums atbrīvot viņu no valsts nodevas samaksas, nosakot tās samaksu 150 Ls apmērā. Rīgas

---

⁵⁴ Par Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta un 405.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Latvijas Vēstnesis, 2010. 20.maijs, Nr. 79 (4271).

⁵⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 25.maija spriedums lietā Nr.SKC-214/2011 (nav publicēts).

⁵⁶ Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2011.gada 7.februāra lēmums lietā Nr.C27136811/2 (nav publicēts).

apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija norādīja, ka prasītāja nevar samaksāt valsts nodevu pat Ls 150 apmērā nepilna mēneša laikā, jo ir pensionāre un no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nodaļas izziņas redzams, ka sieviete saņem pensiju Ls 157,88 mēnesī, savukārt, no Ogres novada pašvaldības Ogres sociālā dienesta izziņas redzams, ka prasītājai piešķirts maznodrošinātās personas statuss⁵⁷.

B.Rudevska savā rakstā „Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē” ir uzsvērusi, ka būtu apsverama iespēja noteikt atsevišķu valsts nodevas summu tieši apvērsuma un atpakaļ izpildīšanas prasībām, kas ļautu parādniekam daudz efektīvāk (neatkarīgi no viņa mantiskā stāvokļa) izmantot šo vienīgo aizsardzības iespēju – apvērsuma un atpakaļ izpildīšanas prasības iesniegšanu tiesā. CPL 406.pantā noteikto tiesību īstenošanai ir jābūt nevis formālai, bet reālai, tas ir tādai, ar kuras palīdzību parādnieks pēc iespējas ātrāk var panākt savu aizskarto tiesību aizsardzību un tiesneša lēmuma kļūdu novēršanu (2.2.nodaļas 2) apakšnodaļa).⁵⁸ Tāpat Satversmes tiesa 2010.gada 17.maija spriedumā lietā Nr.2009-93-01 noteica, ka likumdevējs varētu apsvērt jautājumu [par valsts nodevas tiesisko regulējumu] un izvērtēt, vai pastāvošā kārtība nodrošina procesa dalībniekiem vienlīdzīgas tiesības uz pieeju tiesai (13.4.punkts)⁵⁹.

Autore piekrīt minētajiem viedokļiem un argumentiem un uzskata, ka pastāvošais valsts nodevas tiesiskais regulējums attiecībā uz apvērsuma un atpakaļ izpildīšanas prasībām neatbilst līdztiesības principam. Ja kreditoram ir vienkāršota iespēja meklēt savu aizskarto tiesību aizsardzību tiesas ceļā, maksājot nelielu valsts nodevu, arī parādniekam jābūt nodrošinātai šādai iespējai izmantot procesuālās tiesības savu interešu aizsardzībai.

2.4. Apvērsuma prasības un atpakaļ izpildīšanas prasības priekšmets CPL 406.panta izpratnē

Nav viennozīmīgas nostādnes par to, kas var būt par CPL 406.panta kārtībā celtas prasības priekšmetu. Strīda rašanās pamats starp parādnieku un kreditoru var būt visai dažāds. Savukārt, prasītāja prasījums pret atbildētāju vienmēr izriet no strīda ar atbildētāju par aizskartajām vai apstrīdētajām civilajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm⁶⁰.

---

⁵⁷ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2011.gada 15.jūnijā lēmums lietā Nr.CA-3816-11 (nav publicēts).

⁵⁸ Rudevska B. Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē. Jurista vārds, 2011. 2.augusts, Nr.31 (678).

⁵⁹ Par Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta un 405.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesa 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Latvijas Vēstnesis 2010. 20.maijs, Nr. 79 (4271).

⁶⁰ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 216.lpp.

Prasība satur divus elementus – priekšmetu un pamatu, kas veido prasības saturu. Prasītāja materiāltiesiskais prasījums ir prasības priekšmets, kurā ietilpst arī prasības materiālais objekts, tas ir, strīdīgo materiāltiesisko attiecību objekts. Savukārt, prasības pamatu veido apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu.⁶¹

Saskaņā ar CPL 128.panta otrās daļas 3. un 7.punktu prasības pieteikumā ir norādāms prasības priekšmets, kā arī prasītāja prasījumi. Prasības priekšmets ir tās apstrīdētās tiesības, tiesiskās attiecības, kuras pastāv starp prasītāju un atbildētāju un kuru esamību vai neesamību prasītājs lūdz tiesu konstatēt, kā arī lūdz aizsargāt savas aizskartās vai apstrīdētās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses. Savukārt prasītāja prasījumi ir tas, par ko prasītājs vēlas, lai tiesa vai tiesnesis taisa nolēmumu lietā.⁶² Saskaņā ar CPL 192.pantu, tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas. Tātad prasītāja prasījumiem ir jābūt precīziem un skaidri izteiktiem.

Ja parādnieks uzskata, ka kreditora prasījums nav pamatots pēc būtības, viņš sešu mēnešu laikā no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas var celt prasību pret kreditoru, lai apstrīdētu prasījumu. Prasība ceļama tiesā CPL noteiktajā kārtībā (406.panta pirmā daļa). Šis pants izvirza divus būtiskus nosacījumus, proti, parādnieks var celt prasību, apstrīdot *tikai* (autores izcēlums) kreditora prasījumu; un apstrīdot to kā nepamatotu *pēc būtības* (autores izcēlums).

Apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasībai jābūt noformētai atbilstoši CPL 406. un 128.panta otrās daļas noteiktumiem. Apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības priekšmets, tas ir, tās apstrīdētās tiesības un tiesiskās intereses, plašākā nozīmē ir kreditora prasījums. Savukārt, kreditora prasījums ir lūgums nodot bezstrīdus piespiedu izpildei parādnieka saistības. Tātad parādniekam ir jāvērsas tiesā, apstrīdot kreditora norādīto saistību, kura ir realizēta bezstrīdus piespiedu izpildes kārtībā un tiesnesis ir pieņēmis lēmumu ar izpildu dokumenta spēku⁶³. Tādā veidā parādnieks ar savu prasību „apvērš” jeb „apgriež” kreditora prasījumu pret viņu pašu. Tādējādi apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības prasījums var būt lūgums atzīt kreditora prasījumu par nepamatotu vai tml., jo mērķis ir izvairīties no saistību bezstrīdus piespiedu izpildes. Gadījumā, ja tiesneša lēmums jau ir izpildīts, prasījums var ietvert lūgumu piedzīt no kreditora tās summas, ko tas ir saņēmis tiesneša lēmuma

---

⁶¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 9.janvāra lēmums lietā Nr. SKC – 141., 6.1.-6.2.punkts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/info/archive/department1/2008/> [aplūkots 2011.gada 20.oktobrī].

⁶² Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 216.lpp.

⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010, 35.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

izpildes procesā⁶⁴. Taču tiesu praksē pastāv dažādi gadījumi, kuri mēdz būt ļoti sarežģīti, radot neskaidrības par apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības saturu.

Par CPL 406.panta kārtībā celtas prasības prasījumu nevar būt lūgums atcelt citas tāda paša līmeņa tiesas spēkā stājušos nolēmumu. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments atzinis, ka tiesai, izskatot strīdu prasības kārtībā, nav tiesiska pamata atcelt iepriekšējo tiesneša pieņemto lēmumu, ar kuru apmierināts pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, jo lēmums stājās spēkā ar tā sastādīšanas un parakstīšanas brīdi. Parādnieks var celt apvērsuma prasību pret kreditoru, apstrīdot tikai kreditora prasījumu.⁶⁵

Autore vērš uzmanību uz Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas tiesneša lēmumu, ar kuru prasības pieteikums tika atstāts bez virzības, jo saturēja pretrunīgus prasītāju gribas izteikumus. Prasītāji, neapstrīdot ar atbildētāju noslēgtos līgumus, vienlaikus lūdza gan apturēt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu saskaņā ar tiesneša lēmumu, gan atcelt minēto lēmumu. Parādnieks, CPL 406.panta kārtībā ceļot apvērsuma prasību, var apstrīdēt tikai kreditora prasījumu, nevis lūgt atcelt citas tiesas tiesneša spēkā stājušo lēmumu. Tādējādi prasītājam bija jāprecizē prasības priekšmetu un no tā izrietošos prasījumus.⁶⁶

Autoresprāt, ja prasības pieteikumā prasītājs lūdz atcelt tiesas lēmumu, ar kuru apmierināts pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, tiesnesim būtu jāatsaka pieņemt prasība šajā daļā, pamatojoties uz CPL 132.panta pirmās daļas 1.punktu, jo tas neietilpst pirmās instances tiesas kompetencē. Lēmumus par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu var atcelt kasācijas instance, ja tiek iesniegts protests CPL 60.nodaļā noteiktajā kārtībā un tiesa atzīs, ka lēmums pieņemts, pārkāpjot būtiskas materiālo un procesuālo tiesību normas.

Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnese 2011.gada 28.janvārī, pieņemot lēmumu lietā Nr.3-10/0020/10⁶⁷ norādījusi, ka kreditora prasījums pēc būtības nav apstrīdēts, jo prasītājs nav apstrīdējis aizdevuma līguma noslēgšanas faktu un naudas saņemšanas faktu, darījums nav apstrīdēts un nav atzīts par spēkā neesošu, taču tika lūgts atzīt par nepamatotu kreditora prasījumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. Prasītājs prasības pieteikumā norādījis, ka viņam nav pienākuma pildīt prettiesisku tiesas nolēmumu, kurš ir apstrīdēts, ceļot prasību. Tiesnese atteica pieņemt prasības pieteikumu, pamatojoties uz CPL

---

⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 35.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2009.gada 11.februāra spriedums lietā Nr. SKC – 47, 1.tēze. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/info/archive/department1/2009/> [aplūkots 2011.gada 23.oktobrī].

⁶⁶ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2010.gada 23.februāra lēmums lietā Nr.3-11/0077-10/11 (nav publicēts).

⁶⁷ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.3-10/0020/10 (nav publicēts).

132.panta pirmās daļas 1.punktu, norādot, ka tādas pašas instances tiesa nav tiesīga atcelt vai grozīt likumīgā spēkā stājušos lēmumu, kas ietilpst LR Augstākās tiesas Senāta kompetencē.

Prasības priekšmets ir, nevis pats atbildētājam izvirzītais prasījums, bet gan tas, uz ko šis prasījums ir vērst⁶⁸. Prasītājs formāli ir ietvēris prasības pieteikumā prasījumu – „atzīt par nepamatotu kreditora prasījumu /.../”, taču faktiski apstrīdot pašu tiesneša nolēmumu. Prasītāja prasījumam ir jābūt vērstam uz to, lai apstrīdētu kreditora prasījumu, tāpēc jāpastāv sakaram starp prasījumu un prasības priekšmetu.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2011.gada 10.februāra lēmumā lietā Nr.CA-2647-11/11⁶⁹ norādīja, ka jautājums par nepārsūdzamu un likumīgā spēkā esošu tiesas lēmuma atcelšanu nav pakļauts tiesas izskatīšanai prasības kārtībā atbilstoši CPL 132.panta pirmās daļas 1.punktam. Taču, atsakot pieņemt prasību, nepamatoti var tikt radīti apstākļi, kad tiek pārsniegts likumā noteiktais termiņš, kas noved pie nesamērīgas prasītāju tiesību ierobežošanas.

Šajā gadījumā prasītājs prasības pieteikumā norādīja priekšmetu, kas atbilst apvērsuma prasības būtībai, bet nenorādīja atbilstošu un precīzi noformulēto prasījumu, proti, lūdza atcelt tiesneša lēmumu, kas nav pieļaujams, jo tas neietilpst pirmās instances tiesas kompetencē. Pirmās instances tiesas tiesnesis, atsakot pieņemt visu prasības pieteikumu, nesamērīgi ierobežoja prasītāja tiesības. Tiesnesim bija jāatstāj prasības pieteikums bez virzības, nosakot prasītājam precizēt prasījumu, un atteikt pieņemt prasību daļā par tiesneša lēmuma atcelšanu.

Apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības pamatu veido apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato, kāpēc kreditora prasījums ir nepamatot. Kreditora prasījums izriet no konkrētas mantiska rakstura saistībām (CPL 400.panta pirmā daļa). Tādējādi apstākļi, kāpēc kreditora prasījums varētu būt nepamatots, nepārprotami izriet no šīm saistībām.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2011.gada 11.februāra lēmumā lietā Nr.CA-2640-11/17⁷⁰ konstatēja, ka prasītāja necēla pret kreditoru CPL 406.panta pirmajā daļā norādīto apvērsuma prasību, lai apstrīdētu kreditora prasījumu, bet gan prasītāja cēla prasību par atsevišķu kredīta līguma punktu atzīšanu par spēkā neesošiem, prasītāja nelūdza atzīt par nepamatotu kreditora prasījumu, kas nodots bezstrīdus piespiedu izpildei ar tiesneses nolēmumu. Savukārt 2011.gada 8.jūnija lēmumā lietā Nr.CA-3658-11/24 tiesa norādīja, ka no prasības pieteikumā ietvertajiem motīviem, gan no paša pieteikuma skaidri izriet, ka prasītāja

---

⁶⁸ Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 216.lpp.

⁶⁹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2011.gada 10.februāra lēmums lietā Nr.CA-2647-11/11 (nav publicēts).

⁷⁰ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2011.gada 11.februāra lēmums lietā Nr.CA-2640-11/17 (nav publicēts).

apstrīdēja tikai konkrētus aizdevuma līguma punktus, nevis darījuma būtiskās sastāvdaļas vai tā būtību, tādēļ secināms, ka celtā prasība nav uzskatāma par apvērsuma prasību⁷¹.

Ir ņemams vērā apstākļi, ka saņemot prasības pieteikumu tiesnesim ir jāizvērtē, vai tas atbilst CPL 128. un 129.panta prasībām. Ja prasības pieteikumā nav visu šā likuma 128.pantā noteikto rekvizītu, vai nav pievienoti šā likuma 129.pantā noteiktie dokumenti, tiesnesis atstāj prasības pieteikumu bez virzības (CPL 133.panta pirmās daļas 1. un 2.punkts). Savukārt lietas izskatīšana pēc būtības norīs civillietas iztiesāšanas stadijā (CPL 163. un 183.pants).

Var būt gadījumi, kad parādnieks nepiekrīt kreditora prasījumam daļēji, pamatojoties uz to, ka atsevišķie līguma līguma punkti ir prettiesiski, noveduši parādnieku līdz maksātnespējai, tādēļ saistību nepildīšanai vai nepienācīgai pildīšanai utt. Autores ieskatā tādu prasību varētu vērtēt kā apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas, jo tieši tādā veidā parādnieks vēlas pateikt, ka kreditora prasījums nav pamatots, bet tikai kādā konkrētajā daļā. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2011.gada 10.februārī, pieņemot lēmumu lietā Nr.CA-2647-11/11, uzsvēra, ka prasības pieteikumā iztrūkst prasības pamatā norādītajiem apstākļiem par apvērsuma prasību atbilstošs prasījums, kura izskatīšana ir pakļauta tiesai saskaņā ar CPL 406.pantu. Ja ar bezstrīdus piespiedu kārtībā pieņemtu lēmumu ir izpildīts kreditora prasījums par parādu, ko veido pamatparāds, procenti, līgumsods, tad prasība CPL 406.panta izpratnē nozīmē vēršanos tieši pret šiem prasījumiem. Būtu precīzi jānorāda, kādus kreditora prasījumus prasītājs apstrīd (visus vai tikai daļu no tiem), un kādā veidā apstrīd šos prasījumus.

Kreditors, iesniedzot pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret parādnieku, savu prasījumu formulē, lūdzot pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildei konkrētas mantiska rakstura saistības, iekļaujot prasījumā konkrētas summas. Katru saistību, summu kreditors atsevišķi apraksta savā pieteikumā, pamatojot ar līguma punktiem, noteikumiem. Taču visas saistības, kuras lūdz nodot bezstrīdus piespiedu izpildei, apvieno vienā prasījumā. Tātad, ja kreditora prasījumu veido pamatparāds, procenti, līgumsods, bet prasītājs vēlas apstrīdēt tikai daļu no tiem, piemēram, līgumsodu, viņš tādējādi apstrīd atsevišķu līguma punktu.

Arī LR Augstākās tiesas civillietu tiesu palāta 2011.gada 28.jūnija lēmumā lietā Nr.PAC-2056⁷² atzina, ka prasītāju celtās apvērsuma prasības priekšmets ir saistības, kas izriet no kredīta līguma un kas nodotas bezstrīdus piespiedu izpildīšanai.

---

⁷¹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2011.gada 8.jūnija lēmums lietā Nr.CA-3658-11/24 (nav publicēts).

⁷² LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2011.gada 28.jūnija lēmums lietā Nr.PAC-2056 (nav publicēts).

Saskaņā ar Civillikuma 1511.pantu, līgums plašākā nozīmē ir ikkatra vairāku personu savstarpēja vienošanās par kādu tiesisku attiecību nodibināšanu, pārgrozīšanu vai izbeigšanu. Līgums šaurākā (konkrētajā situācijā) nozīmē ir vairāku personu savstarpēju ar vienošanos pamatotu gribas izteikumu, kura mērķis ir nodibināt saistību tiesību.⁷³ Tātad līgums ir viena no iespējam kā nodibināt saistības. Tas sastāv no noteikumiem, kuri nosaka pienākumus un tiesības līdzējiem, tādējādi veidojot vienotu saistību. Līdz ar to autore secina, ka parādnieks, ceļot apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību, var apstrīdēt jebkāda veida kreditora darbību vai rīcību, kas izriet no noslēgtajiem līgumiem un tas nebūs pretrunā ar CPL 406.panta pirmo daļu, jo kreditora prasījums vienmēr balstās uz saistībām, proti, līgumiem. No tā izriet, ka līguma noteikumi kā „atsevišķas saistības” var tikt apstrīdētas CPL 406.panta kārtībā.

Var izveidoties situācija, kad kreditors uz nelikumīgiem pamatiem vēršas tiesā ar pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pret parādnieku. Autore min vienu piemēru no LR Augstākās tiesas Senātā prakses. Prasītāja, ceļot prasību CPL 406.panta noteiktajā kārtībā, izteikusi lūgumu atzīt par spēkā neesošu aizdevuma līgumu, kurš tika noslēgt, lai slēptu īsto darījumu, lai tādā veidā panāktu viņas atbrīvošanu no konkrētas saistības piespiedu izpildes. Prasība pamatota ar to, ka atbildētājs, iesniedzot pieteikumu tiesā, panācis saistību bezstrīdus izpildīšanu, pamatojoties uz fiktīvu līgumu.⁷⁴

Prasītājas prasība ir uzskatāma par apvērsuma prasību CPL 406.panta izpratnē, jo prasītāja apstrīd kreditora norādīto saistību, par kuru tiesnesis saistību bezstrīdus piespiedu izpildes kārtībā ir pieņēmis lēmumu, jo kreditora norādītā saistība ir fiktīvs aizdevuma līgums. Proti, prasītāja apstrīd kreditora prasījumu (aizdevuma līgumu), kā nepamatotu (aizdevuma līgums ir fiktīvs) pēc būtības (lūdzot tiesu izvērtēt materiāltiesiskos pamatus). Tā kā kreditora prasījumam nebija pamata, prasītāja vēlas panākt viņas atbrīvošanu no konkrētas saistību piespiedu izpildes (apvērsuma prasības prasījums).

Tomēr var būt vēl komplicētāka situācija, kad kreditors, iesniedzot pieteikumu pret parādnieku par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, pievieno pierādījumu par parādnieka brīdināšanu, taču brīdinājumā esošais paraksts ir viltots. Kā jau iepriekš tika apsvērts, apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasība nozīmē tikai kreditora prasījuma apstrīdēšana kā nepamatotu pēc būtības. Tā kā kreditora prasījums balstās uz līgumiem, autore konstatēja, ka parādnieks, ceļot apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību, var apstrīdēt jebkāda veida kreditora darbību vai rīcību, kas izriet no noslēgtajiem līgumiem. Parādnieks var vērsties pret kreditoru „apvēršot” jeb „apgriežot” viņa celtos prasījumus kā nepamatotus pret viņu pašu. Taču parādnieka brīdināšana ir CPL 404.panta trešās daļas 3.punkta prasība, nevis parādnieka

---

⁷³ Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, Nr.1.

⁷⁴ LR Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 21.apriļa spriedums lietā Nr.SKC-104/2010 (nav publicēts).

un kreditora starpā noslēgta līguma nosacījums. Tādējādi prasītājs nevarētu vērsties tiesā tikai uz šāda pamata pret kreditoru CPL 406.panta kārtībā. Taču, ņemot vērā CPL 74. un 128.pantu, prasītājam nav liegts papildināt prasības pieteikumu ar jauniem prasījumiem līdz lietas izskatīšanas sākumam pēc būtības, bet tikai ar nosacījumu, ka šie prasījumi ir saistīti ar pamatprasību, citiem vārdiem sakot, ar apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības elementiem – priekšmetu un pamatu, kuri veido prasības saturu.

Ja parādnieks vēlas apstrīdēt kreditora prasījumu kā nepamatotu pēc būtības, ceļot apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību, parādnieks var pieminēt apstākli, ka kreditors nav ievērojis CPL 404.panta trešās daļas 3.punkta prasību, un ietvert to kā vienu no prasījumiem savā prasībā. Pretēji autores viedoklim, B.Rudevska savā rakstā „Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē” ir norādījusi, ka, ja kreditors ir iesniedzis nepatiesas ziņas, parādniekam jāgaida līdz lēmuma pieņemšanai un jāizmanto CPL 406.pantā paredzētā iespēja prasības tiesvedības pierādīt kreditora iesniegts informācijas nepatiesumu⁷⁵. Tomēr autores ieskatā, prasības pieteikumu tikai ar šāda veida prasījumu nevarētu uzskatīt par apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību CPL 406.panta izpratnē. Šajā sakarā likumdevējs varētu papildināt CPL 406.pantu ar jaunu daļu, kurā noteiktu pamatu pieteikuma par saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apstrīdēšanai.

CPL 74.panta trešās daļas 3.punkts noteic, ka prasītājs ir tiesīgs, rakstveidā grozīt prasības pamatu vai priekšmetu vai palielināt prasījumu apmēru, iekams nav uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Taču CPL 406.pants ierobežo šīs civilprocesuālās pamattiesības. Ceļot apvērsuma prasību prasītājam jāpieturas pie CPL 406.pantā izvirzītajiem nosacījumiem, pretējā gadījumā celta prasība netiks uzskatīta par apvērsuma prasību, un nevarēs piemērot CPL 406.panta otrajā daļā paredzēto tiesisko aizsardzības līdzekli – saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanu (sk. nodaļu „Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšana”). Attiecīgi sagrozot prasību par kreditora prasījuma apstrīdēšanu, saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanu pamatu vai priekšmetu, pirmkārt, var zust likumīgais pamats saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanai, taču likumdevējs nav paredzējis saistību bezstrīdus piespiedu izpildes atcelšanu⁷⁶; otrkārt, var zust apvērsuma prasības būtiskas iezīmes. Tātad lietderīgi būtu papildināt CPL 406.pantu ar jaunu daļu, kura noteiktu prasības pamatu vai priekšmetu grozīšanas ierobežojumus.

---

⁷⁵ Rudevska B. Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē. Jurista vārds. 2011.2.augusts. Nr.31 (678).

⁷⁶ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2010.gada 15.aprīļa lēmums lietā Nr.C04381609 (nav publicēts).

Ievērojot iepriekšminēto, autore secina:

- parādnieks iesniedzot prasības pieteikumu CPL 406.panta kārtībā varētu apstrīdēt kreditora prasījumu daļā;

- jebkāda veida kreditora darbības vai rīcības apstrīdēšana, kas izriet no noslēgtajiem līgumiem varētu tikt vērtēta kā apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasība CPL 406.panta izpratnē;

- rūpīgi jāizvērtē apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības priekšmetu pirms atsakot pieņemt prasības priekšmetu uz tā pamata, ka prasītājs ir lūdzis atcelt tiesneša lēmumu, jo tādējādi var tikt nesamērīgi ierobežotas prasītāja tiesības. Gadījumā, ja prasības pieteikuma priekšmets atbilst apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības būtībai, bet tiek ietverts iepriekš minētais prasījums – prasības pieteikums atstājams bez virzības, nosakot prasītājam precizēt prasījumu, bet atsakāms pieņemšanai daļā par tiesneša lēmuma atcelšanu;

- brīdināšana ir CPL 404.panta trešās daļas 3.punkta prasība, nevis parādnieka un kreditora starpā noslēgta līguma nosacījums. Tādējādi parādnieks nevarētu vērsties tiesā CPL 406.panta kārtībā tikai, lai pierādītu, ka kreditors ir sniedzis nepatiesas ziņas. Tādu prasību nevarētu uzskatīt par apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas CPL 406.panta izpratnē. Tādēļ likumdevējs varētu papildināt CPL 406.pantu ar jaunu daļu, kurā noteiktu pamatu pieteikuma par saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apstrīdēšanai.

- prasītājam ir tiesības papildināt prasības pieteikumu ar jauniem prasījumiem līdz lietas izskatīšanas sākumam pēc būtības ar nosacījumu, ka šie prasījumi ir saistīti ar pamatprasību. CPL 406.pants ierobežo prasītāja tiesības grozīt prasības pamatu vai priekšmetu, tādējādi lietderīgi būtu papildināt CPL 406.pantu ar jaunu daļu, kura noteiktu prasības pamatu vai priekšmetu grozīšanas ierobežojumus.

2.5. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšana

CPL 406.pantā otrajā daļā ir ietverti divi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kuru prasītājs var izmantot, atkarībā no viņa celtas prasības 406.panta pirmās daļas ietvaros. Saskaņā ar CPL 406.panta otro daļu, ceļot prasību, parādnieks var lūgt apturēt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, bet, ja piedzinējs šādā kārtībā jau saņēmis apmierinājumu, – lūgt nodrošināt prasību. Protī, ja parādnieks ceļ apvērsuma prasību, viņš var lūgt apturēt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, bet atpakaļ izpildīšanas prasības celšanas gadījumā – nodrošināt.

Šajā apakšnodaļā autore apskata problēmjaudājumus, kas ir saistīti ar saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanu (turpmāk – izpildes apturēšana), jo tas ir speciālais procesuālais aizsardzības līdzeklis, kurš ir piemērojams tikai viena veida prasības celšanas gadījumā – CPL

406.panta pirmajā daļā regulētās apvērsuma prasības. Savukārt pieteikt lūgumu par prasības nodrošināšanu pieļaujams ne tikai atpakaļ izpildīšanas prasībās. Šeit ir jāskatās CPL 19.nodaļu. Prasības nodrošināšanas institūts ir samērā plašs un sarežģīts. Tādējādi nav aplūkojams atsevišķai analīzei autores darbā.

Saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanas lūgums noformējams prasības pieteikumā kā atsevišķs prasījums.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2011.gada 19.janvāra lēmuma lietā Nr.CA-2140-11/30⁷⁷ ir atzinusi, ka pirmās instances tiesas lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanas noraidīšanu pieņemts, pamatojoties uz CPL 406.pantu, kas neparedz iespēju pārsūdzēt šādu lēmumu. Vienlaicīgi nevar atzīt, ka pārsūdzētais lēmums kavētu tālāku lietas virzību CPL 441.panta pirmās daļas 2.punkta izpratnē, jo tas ir taisīts par procesuālo jautājumu, kas nav tieši saistīts ar prasības izskatīšanu (līdzīgu atzinumu sniegusi Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2011.gada 14.aprīļa lēmuma lietā Nr.CA-3053-11/22⁷⁸). Turklāt, attiecībā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanu, pirmās instances tiesas tiesnese nepamatoti izlēmusi pieteikto lūgumu pirms prasības pieņemšanas un civillietas ierosināšanas.

Tāpat jautājums par izpildes apturēšanu izlemjams ārpus tiesas sēdes pēc lietas ierosināšanas, tiesnesim pieņemot lēmumu un noformējot to atsevišķa procesuālā dokumenta veidā. Šāds lēmums nav pārsūdzams. Šeit ir ņemami vērā CPL 229. un 230.panta noteikumi.

Praksē bieži sastopami gadījumi, kad prasītājs ceļ prasību, formāli pamatojot ar CPL 406.pantu un norādot, ka apstrīd kreditora prasījumu pēc būtības. Taču tas vien nenozīmē, ka prasītājs ir iesniedzis apvērsuma prasību. Šajā sakarā minams Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 1.novembra lēmums lietā Nr.CA-4482/10/2010⁷⁹, kurā Civillietu tiesu kolēģija, pievienojoties pirmās instances viedoklim, noteica, ka tas vien, ka pieteikums par saistības piespiedu izpildīšanas apturēšanu formāli ir pamatots ar Civilprocesa likuma 406.pantu un prasītāja norādījusi, ka apstrīd kreditora prasījumu pēc būtības, nevar radīt likumīgu pamatu piemērot saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšanu, jo tādā gadījumā ar formāliem iebildumiem varētu tikt novilcināta likumīgā spēkā esoša lēmuma izpilde.

Pēc sistēmiskās iztulkošanas metodes, saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanas priekšnoteikumus ir prasītāja celta apvērsuma prasība atbilstoši CPL 406.panta pirmās daļai

---

⁷⁷ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2011.gada 19.janvāra lēmums lietā Nr.CA-2140-11/30 (nav publicēts)

⁷⁸ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2011.gada 14.aprīļa lēmums lietā Nr.CA-3053-11/22 (nav publicēts)

⁷⁹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 1.novembra lēmums lietā Nr.CA-4482/10/2010 (nav publicēts).

nosacījumiem. Nekādu citu nosacījumu saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanai likumdevējs nav izvirzījis. Šajā sakarā Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2011.gada 8.jūnija lēmuma lietā Nr.CA-3658-11/24 ir atzinusi, ka prasības pieteikuma pieņemšanas stadijā tiesneša primārais pienākums ir identificēt celtās prasības priekšmetu, atbilstoši prasības pieteikumā izteiktajai prasītājam gribai, un tikai tad, kas izlemts jautājums par prasības pieteikuma pieņemšanu, izlemt jautājumu vai citi pieteiktie – tiesību aizsardzības līdzekļi atbilst prasības priekšmetam, bet ne otrādi.

Tātad, ja civillietas ierosināšanas stadijā identificēts, ka prasītājs ir cēlis apvērsuma prasību CPL 406.panta kārtībā, saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana būtu apturāma. Tādējādi tas ir vienīgais likumīgais pamats piemērot bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanu.

Pastāv gadījumi, kad lūdzot apturēt saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, prasītāji sasaista to ar prasības nodrošināšanas institūtu. Praksē var sastapt šādus lūgumus: „nodrošināt prasību pret kreditoru, apturot saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu”⁸⁰. Taču saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanas un prasības nodrošināšana ir dažādi institūti, ar dažādiem mērķiem. Šādi pieteiktie lūgumu nav juridiski pareizi noformulēti.

Autore pievērš uzmanību Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 15.aprīļa lēmumam lietā Nr.C04381609⁸¹, kurā tika norādīts, ka CPL 138.panta pirmajā daļā, kurā izsmeļoši uzskaitīti visi prasības nodrošinājuma līdzekļi, nav paredzēts tāds prasības nodrošinājuma līdzeklis kā saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšana, līdz ar to uz lēmumu par saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšanu nav attiecināmas normas par prasības nodrošināšanu (līdzīgus argumentus ir ietvērusi Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2011.gada 26.janvāra lēmumā lietā Nr.C29754010). Vienlaicīgi Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija norādījusi, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas un prasības nodrošinājuma mērķi ir atšķirīgi – pirmajā gadījumā tas ir nepieļaut saistību piespiedu izpildīšanu vienkāršotā bezstrīdus kārtībā, kamēr tiek atrisināts strīds par prasījuma pamatotību pēc būtības, ja tāds ir radies; savukārt otrajā gadījumā – nodrošināt iespējamā sprieduma izpildi. Šādu secinājumu apstiprina tas, ka likumdevējs nav uzlicis pienākumu apvērsuma prasības cēlējam motivēt savu pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšanu, nav uzlicis pienākumu tiesai vai tiesnesim vērtēt, vai ir pietiekams pamats saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apturēšanai, kā arī nav paredzējis saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas atcelšanu.

V.Gailīte savā rakstā „Par saistību piespiedu izpildes apstrīdēšanas kārtību” ir analizējusi jautājumu, vai prasītājam jāmaksā valsts nodeva kā par prasības nodrošinājumu,

---

⁸⁰ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 21.februāra lēmums lietā Nr.C28290811 (nav publicēts).

⁸¹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija 2010.gada 15.aprīļa lēmums lietā Nr.C04381609 (nav publicēts).

līdzot apturēt bezstrīdus piespiedu izpildīšanu. Viņsprāt, bezstrīdus piespiedu izpildīšanas paturēšana faktiski ir izpildu darbības apturēšana, kas ir prasības nodrošinājuma līdzeklis.⁸² Taču šim viedoklim nevarētu piekrist.

Ievērojot pastāvošo praksi, autore nonāk pie secinājuma, ka saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšana ir atsevišķs civilprocesuālais instruments, kas nav sasaistāms ar prasības nodrošināšanas institūtu. Tādējādi konstatējams, ka par izpildes apturēšanu pretēji prasības nodrošināšanai nav atsevišķi maksājama valsts nodeva. Šo argumentu pierāda arī tas, ka likumdevējs to nav noteicis nedz CPL 34.pantā, nedz CPL 406.panta otrajā daļā.

Autoresprāt, saistību bezstrīdus piespiedu izpildi vienmēr ir apturama pilnībā. Ir vairāki šķēršļi, kāpēc saistību izpildi nevarētu apturēt daļā. Kaut arī iepriekšējā apakšnodaļā autore nonākusi pie secinājuma, ka ir iespējams apstrīdēt kādu daļu no kreditora prasījuma, vai jebkāda veida kreditora darbību vai rīcību, kas izriet no noslēgtajiem līgumiem un tas būtu atzīstams par apvērsuma prasību CPL 406.panta izpratnē. Taču samērā grūti būtu izvērtēt un noteikt robežas izpildes apturēšanas daļā. Pirmais piemērs: prasītājs ceļ apvērsuma prasību, apstrīdot kreditora prasījumu kā nepamatotu tikai daļā par līgumsodu, bet bezstrīdus piespiedu izpildei nodots arī pamatparāds un procenti. Pēc tam, kad pieņemts lēmums par izpildes apturēšanu, piesaka jaunu prasījumu, apstrīdot kreditora prasījumu arī daļā par procentiem. Taču, ja tiesneša lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu ir izpildīts daļā par procentiem, prasītājam ir jāceļ citu – atpakaļ izpildīšanas prasību, kas sagādā papildus izdevumus un grūtības. Otrais piemērs: kreditors iesniedz tiesā pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu pēc līguma par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku. Ja pieteikums tiks apmierināts, piespiedu izpildīšana tiks realizēta, pamatojoties uz publiski ticamiem aktiem⁸³ (šajā gadījumā uz hipotēkas līgumu). Tādējādi piedziņa tiks vērsta uz nekustamo īpašumu. Taču tāpat piedziņu nevarēs realizēt, ja izpilde tiks apturēta daļā, jo nekustamais īpašums ir vesels kopums. Tiesneša lēmums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu ir izpildu dokuments (CPL 540.panta 4.punkts). Katram saņemtajam izpildu dokumentam tiek ieviesta atsevišķa izpildu lieta (CPL 552.¹ panta pirmā daļa). Savukārt, CPL 560.panta pirmās daļas 5.punkts noteic, ka tiesu izpildītājs aptur izpildes lietvedību, ja tiesa vai tiesnesis pieņēmis lēmumu par saistības piespiedu izpildīšanas apturēšanu (406. un 406.¹⁰ pants). No pēdēja panta nepārprotami izriet, ka tiesu izpildītājam ir pienākums apturēt izpildu lietvedību pilnībā. Turklāt ņemams vērā arī tas, ka CPL 406.panta otrajā daļā nav norādes, ka ir iespējams bezstrīdus piespiedu izpildi apturēt daļā.

---

⁸² Gailīte V. Par saistību piespiedu izpildes apstrīdēšanas kārtību. Jurista vārds. 2009.15.decembris, Nr.50 (593).

⁸³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”. 2010., 33.lpp. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 26.oktobrī].

Tātad lemjot jautājumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanu, ir jāvadās no vienīgā nosacījuma – vai ir celta apvērsuma prasība CPL 406.panta pirmās daļas izpratnē, vai nē. Šis jautājums skatāms tikai CPL 406.panta robežās, nesasaistot to ar prasības nodrošināšanas institūtu. Vērā ņemams, ka izpildes apturēšanas un prasības nodrošināšanas mērķi ir atšķirīgi, vienā gadījumā – nepieļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu līdz tiek izvērtēta kreditora prasījuma pamatotība pēc būtības, otrā gadījumā – nodrošināt iespējamā sprieduma izpildi. Ja tiek ievērots iepriekš minētais nosacījums izpilde ir apturama, jo pretējā gadījumā apvērsuma prasība zaudētu savu nozīmi un prasītājam būtu jāceļ tiesā cita veida prasība – atpakaļ izpildīšanas prasība. Turklāt CPL 406.pants nenosaka, ka lūgumam apturēt saistību bezstrīdus piespiedu izpildi ir jābūt motivētam, lai tiesa šādu lūgumu apmierinātu, atšķirībā no citiem gadījumiem, kad CPL tieši to pieprasa. Tādējādi tiesneša lēmumam ir jābūt samērā īsam un lakoniskam, un tas nav pārsūdzams.

Kopsavilkums

Izvēlētās tēmas izpētes gaitā autore nonākusi pie sekojošiem secinājumiem un priekšlikumiem:

1. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana ir atsevišķs tiesvedības veids, kuru reglamentē CPL 50.nodaļas normas, taču CPL 404.pantā nav uzskaitīti visi rekvizīti, kas jānorāda pieteikumā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, tādēļ pieteicējam papildus jānorāda arī CPL 128.panta otrās daļas 1., 2., 6., 7., 9., punktā minētās ziņas un dati. Tādējādi CPL 404.panta pirmo daļu būtu jāpapildina un jānoteic šādā redakcijā: „Pieteikumā norāda, kādu saistību un pēc kāda akta kreditors lūdz pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildīšanai. Pieteikumā par saistību bezstrīdus piespiedu izpildi norādāms: tiesas nosaukums, kurai iesniegts pieteikums; pušu rekvizīti; prasības priekšmets; likums, uz kura prasība pamatota; prasītāja prasījumi; prasības pieteikumam pievienoto dokumentu saraksts; prasības pieteikuma sastādīšanas laiks un citas ziņas, ja tās nepieciešamas lietas izskatīšanai.”
2. Līdzīgi nodaļai par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, CPL 50.nodaļā jāietver norma, kas 1) regulētu tādus neapstrīdamus pieteikuma nepieņemšanas pamatus kā nepieciešamo dokumentu trūkums, piekritības un valsts nodevas apmēra neievērošana, 2) paredzētu nepārsūdzamu lēmumu un tā īsāku pieņemšanas laiku, piemēram, 3 dienas. Minētās normas esamība veicinātu lielāku pieteicēja interešu ievērošanu, jo varētu atkārtoti izlietot samaksāto valsts nodevu; un atvieglotu tiesneša darbu, jo pēc savas struktūras šādi lēmumi ir vienkāršāki, kas kopumā padarītu bezstrīdus piespiedu izpildes procesu efektīvāku un ātrāku.
3. Lai CPL 406.pantā ietvertās tiesības uz prasības celšanu 6 mēnešu laikā tiktu izmantotas vienlīdzīgi un bez lietas virzības kavēšanās, CPL 406.panta pirmā daļa būtu jāgroza, aizstājot vārdus „no lēmuma noraksta nosūtīšanas dienas” ar vārdiem „no lēmuma noraksta izsniegšanas dienas”. Pretējā gadījumā LR Satversmes 92.pantā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu var tikt ierobežotas.
4. Apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību var celt jebkurš CPL 402.panta subjekts, ja tam ir pamatota interese, lai divu citu personu starpā noslēgtais līgums tiktu atzīts par spēkā neesošu. Tādējādi tiek nodrošinātas CPL 1.panta pirmajā daļā noteiktās tiesības katrai fiziskai un juridiskai personai uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību.

5. Pastāvošais valsts nodevas tiesiskais regulējums attiecībā uz apvērsuma un atpakaļ izpildīšanas prasību neatbilst līdztiesības principam. Ja kreditoram ir vienkāršota iespēja meklēt savu aizskarto tiesību aizsardzību tiesas ceļā, maksājot nelielu valsts nodevu, arī parādniekam jābūt nodrošinātai šādai iespējai izmantot procesuālās tiesības savu interešu aizsardzībai.
6. Apstākļi, kāpēc kreditora prasījums varētu būt nepamatots, nepārprotami izriet no kreditora un parādnieka starpā noslēgtajiem līgumiem. Tādējādi par apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasību būtu atzīstama arī tāda prasība, kurā lūgts atzīt par spēkā neesošu līguma punktu vai, kurā tiek apstrīdēta jebkāda veida kreditora darbība vai rīcība, kas izriet no noslēgtajiem līgumiem, jo šīs prasības pamatā ir apstrīdētais kreditora prasījums, kurš balstās uz līgumiem un, kurā lūgts pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildei konkrētas mantiska rakstura saistības (pamatparāds, līgumsods, procenti). Arī tiesu praksē atzīts, ka apvērsuma prasības priekšmets ir saistības, kas izriet no līgumiem un nodotas bezstrīdus piespiedu izpildei.
7. Parādnieks nevarētu vērsties tiesā CPL 406.panta kārtībā, tikai uz tā pamata, ka kreditors nav ievērojis CPL 404.panta trešās daļas 3.punktu, sniedzot nepatiesu informāciju tiesai, jo parādnieka brīdināšana ir CPL prasība, nevis pušu starpā noslēgta līguma nosacījums, taču parādnieks varētu ietvert to kā vienu no prasījumiem apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasībā. Šajā sakarā likumdevējs varētu papildināt CPL 406.pantu ar jaunu daļu, kurā noteiktu pamatu pieteikuma par saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apstrīdēšanai.
8. CPL 406.pants ierobežo prasītāja CPL 74.panta trešās daļas 3.punkta noteiktās civilprocesuālās pamattiesības, jo, ceļot apvērsuma prasību, ir jāievēro CPL 406.panta izvirzītie nosacījumi. Pretējā gadījumā var zust gan apvērsuma prasības būtiskās iezīmes, gan saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšanas likumīgais pamats. Tāpēc lietderīgi būtu papildināt CPL 406.pantu ar jaunu daļu, kura noteiktu prasības pamata vai priekšmeta grozīšanas ierobežojumus.
9. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildes apturēšana ir speciālais procesuālais aizsardzības līdzeklis ar mērķi nepieļaut saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu līdz tiek izvērtēta kreditora prasījuma pamatotība pēc būtības, tādēļ tas nav sasaistāms ar prasības nodrošināšanas institūtu, un par to atsevišķi nav maksājama valsts nodeva. Saistību bezstrīdus piespiedu izpilde vienmēr ir apturama pilnībā, un kā priekšnoteikums un vienīgais likumīgais pamats ir prasītāja celta apvērsuma prasība CPL 406.panta kārtībā, jo nekādu citu nosacījumu likumdevējas nav izvirzījis.

Anotācija latviešu valodā

Apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasības ir maz pētītas un pielietotas tiesu praksē. Tādēļ autore analizē saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas procedūras izpratni atbilstoši CPL 406.pantā noteiktajam. Darbā tiek vērtēta CPL 406.panta problemātika, un cik efektīvi tas darbojas praksē, jo apvērsuma vai atpakaļ izpildīšanas prasība ir parādnieka tiesības uz taisnīgu tiesu garants. Dažādu autoru viedokļi, Latvijas un ārvalstu civilprocesu regulējoši likumi, kā arī tiesu prakse ir autores secinājumu pamatā. Darbā atklāti CPL 406.panta ietvertās procedūras problēmjaucājumi un izvirzīti priekšlikumi to risināšanai. Izpētes rezultātā autore konstatē, ka parādniekam ir vairāki pamati apstrīdēt kreditora prasījumu, bet ne vienmēr tiek ievērots līdztiesības princips.

Annotation

The overturn or backward execution is little studied and applied in judicial practice. Therefore the author analyzes the comprehension of litigation procedures of undisputed compulsory execution according to the section 406 of Latvian Civil Procedure Law. The paper evaluates the problems of the section 406 of Civil Procedure Law and how effectively it works in practice, because the overturn or backward execution is the debtor's right for a fair trial guarantee. The conclusions are based on the opinions of different authors, Latvian and foreign regulations and court practice. The paper discovers the problematical questions of the section 406 of Latvian Civil Procedure Law and puts suggestions to solve them. As the result, the author states that debtor has various grounds to dispute the claim of the creditor but there is not always respected the equality of grounds.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra

1. Autoru kolektīvs prof. Torgāna K. vispārīgā zinātniskā redakcijā. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
2. Bukovskis V. Civīlprocesa mācību grāmata. – Rīga: Autora izdevums, 1933.
3. Gailīte V. Par saistību piespiedu izpildes apstrīdēšanas kārtību. Jurista vārds. 2009. 15. decembris, Nr.50 (593).
4. Luksa M. Maza apmēra prasības tiesās – rakstveidā, ātrāk, vienkāršāk. Pieejams: <http://www.portalslv.lv/?menu=doc&id=235933> [aplūkots 2011.gada 5.oktobrī].
5. Novackis A. Civīlprocesa nolikums. 1932.gada izdevums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1938.gada 1.janvāra. Rīga: Liepājas Burtnieks, 1938.
6. Pešudovs A. Vitovskis V. Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas problēmas. Jurista Vārds, 2011. 1.februāris, Nr. 5 (652).
7. Rudevska B. Kreditora un parādnieka procesuālo tiesību līdzsvars saistību bezstrīdus piespiedu izpildē. Jurista vārds. 2011. 2.augusts, Nr.31 (678).
8. Jaunās vienkāršotās un paātrinātās procedūras Eiropas Savienībā: Vienkāršotas un paātrinātās procedūras – Savienības (Kopienas) tiesību akti. Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/simplif_accelerat_procedures/simplif_accelerat_procedures_ec_lv.htm [aplūkots 2011.gada 30.septembrī].

Normatīvie akti

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006, ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru: Eiropas Savienības tiesību akti, Oficiālais Vēstnesis, 2006. 30.decembrī, Nr.L399.
2. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru mazā apmēra prasībām: Eiropas Savienības tiesību akti, Oficiālais Vēstnesis, 2007. 31.jūlijs, Nr.L199.
3. Padomes Direktīva 93/13/EEK Par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1993. 21.aprīlis, Nr.L095.
4. Green Paper on a European order for payment procedure and on measures to simplify and speed up small claims litigation: European acts, 2002. 20.december. Pieejams: <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0746:LV:NOT
[aplūkots 2011.gada 28.septembrī].

5. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr. 43.
6. Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, Nr.1.
7. Civilprocesa likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, Nr.326/330 (1387/1391).
8. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 2011. 20.septembris, Nr.146 (4546).
9. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums, Latvijas Vēstnesis 2011. 24.augusts, Nr.132 (4530).
10. Komerķīlas likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis 1998. 11.novembris, Nr. 337/338 (1398/1399).
11. Komerclikums: LR likums, Latvijas Vēstnesis 2000. 04.maijs, Nr. 158/160 (2069/2071).
12. Notariāta likums: LR likums, Ziņotājs, 1993. 5.jūlijs, Nr.26/27.
13. Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR Likums, Latvijas Vēstnesis, 1999. 1.aprīlis, Nr.104/105 (1564/1565).
14. Zemesgrāmatu likums: LR likums, Ziņotājs, 1993. 29.aprīlis, Nr.16/17.
15. Гражданский процессуальный кодекс РФ (ГПК РФ) от 14.11.2002 N 138-ФЗ. Pieejams: <http://www.gpkodeks.ru/> [aplūkots 2011.gada 1.oktobrī]

Juridiskās prakses materiāli

1. Par Civilprocesa likuma 400.panta pirmās daļas 1.punkta un 405.panta pirmās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija spriedums lietā Nr.2009-93-01. Latvijas Vēstnesis 2010. 20.maijs, Nr. 79 (4271).
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 9.janvāra lēmums lietā Nr. SKC – 141. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/info/archive/department1/2008/> [aplūkots 2011.gada 20.oktobrī].
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2009.gada 11.februāra spriedums lietā Nr. SKC – 47. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/info/archive/department1/2009/> [aplūkots 2011.gada 23.oktobrī].
4. LR Augstākās tiesas Senāta 2010.gada 21.aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-104/2010 (nav publicēts).

5. LR Augstākās tiesas Senāta 2011.gada 25.maija spriedums lietā Nr.SKC-214/2011 (nav publicēts).
6. LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2011.gada 28.jūnija lēmums lietā Nr.PAC-2056 (nav publicēts).
7. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 15.aprīļa lēmums lietā Nr.C04381609 (nav publicēts).
8. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010.gada 1.novembra lēmums lietā Nr.CA-4482/10/2010 (nav publicēts).
9. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2011.gada 19.janvāra lēmums lietā Nr.CA-2140-11/30 (nav publicēts).
10. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 10.februāra lēmums lietā Nr.CA-2647-11/11 (nav publicēts).
11. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 11.februāra lēmums lietā Nr.CA-2640-11/17 (nav publicēts).
12. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2011.gada 14.aprīļa lēmums lietā Nr.CA-3053-11/22 (nav publicēts).
13. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 8.jūnija lēmums lietā Nr.CA-3658-11/24 (nav publicēts).
14. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2011.gada 15.jūnijā lēmums lietā Nr.CA-3816-11 (nav publicēts).
15. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2010.gada 23.februāra lēmums lietā Nr.3-11/0077-10/11 (nav publicēts).
16. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2010.gada 23.jūlija lēmums lietā Nr.3-11/0290-2010 (nav publicēts).
17. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2010.gada 01.novembra lēmums lietā Nr.3-10/0346/9 (nav publicēts).
18. Rīgas pilsētas Kurzemes tiesas 2010.gada 1.decembra lēmums lietā Nr.3-12/3527-10/10 (nav publicēts).
19. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2010.gada 9.decembra lēmums lietā Nr.3-11/383/10-7 (nav publicēts).
20. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.3-10/0020/10 (nav publicēts).
21. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 3.februāra lēmums lietā Nr. 3-12/151-11/10 (nav publicēts).

22. Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2011.gada 7.februāra lēmums lietā Nr.C27136811/2 (nav publicēts).
23. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 21.februāra lēmums lietā Nr.C28290811 (nav publicēts).
24. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2011.gada 8.aprīļa lēmums lietā Nr. 3-10/0080/9 (nav publicēts).
25. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta Tiesu prakses tiesu apkopojums „Tiesu prakse saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanā”, 2010. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/summary/2010/> [aplūkots 2011.gada 25.septembrī].

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanas apstrīdēšanas kārtība”
izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Anna Haružika

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore, mag.iur. Daina Ose

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 25.11.2011.

Metodiķe: Tija Brūvere